

TALENT GEZOCHT !

OVER DE INVLOED VAN
DEELNAME AAN TALENTONTWIKKELINGSPROJECTEN
OP ACTIEF BURGERSCHAP VAN JONGEREN

Emma Obex

Talent gezocht!

Over de invloed van deelname aan talentontwikkelingsprojecten op actief burgerschap van jongeren

Emma Obex

STICHTING DE DRIEHOEK

Een print on demand-versie van dit boek kan besteld worden
via de webshop van Stichting de Driehoek

Inhoud

Voorwoord	5
Vooraf	11
Inleiding: Talent gezocht!	13
<i>Relevantie</i>	15
<i>Probleemstelling</i>	16
Historie van het jongerenwerk	17
<i>Talentontwikkeling als onderdeel van het jongerenwerk</i>	18
De weg van het burgerschap	21
<i>Voorwaarden van en voor actief burgerschap</i>	23
<i>Netwerken in lichte gemeenschappen</i>	25
<i>Actief burgerschap: waar de burger creëert</i>	28
<i>Conclusie</i>	29
Een kwalitatieve benadering	31
<i>Betrouwbaarheid en validiteit</i>	31
<i>Theoretische en empirische verzadiging</i>	34
<i>Onderzoekspopulatie</i>	34
<i>Onderzoeksvorm</i>	34
Het talent van Nieuw-West	35
<i>Stadsdeel Nieuw-West</i>	36
<i>Kunst en cultuur in het stadsdeel</i>	37
Veldbeschrijving	39
<i>Casus 1. Studio West</i>	39
<i>Casus 2. Pal West Mode</i>	41
Jongeren en actief burgerschap	44
<i>Kennismaking met de jongeren</i>	44
<i>De verschillende stadia van talentontwikkeling doorlo- pen</i>	46
<i>De competenties van actief burgerschap</i>	49
<i>De persoonlijke effecten van talentontwikkeling</i>	50
<i>Sociale effecten van talentontwikkeling</i>	56
<i>Een bijdrage aan de samenleving</i>	60
<i>Een bijdrage aan het imago van Nieuw-West?</i>	62
<i>Het succes van talentontwikkelingsprojecten verklaard</i>	64
<i>Conclusie</i>	68
<i>Conclusie: Talent gevonden!</i>	69
Nawoord	73
Literatuur	74
Bijlagen	78

Voorwoord

Met de invoering van de Wmo in 2007 legde de overheid in een wettekst vast wat zij van haar burgers verwachtte. Waar sinds de jaren 60 van de vorige eeuw de verantwoordelijkheid voor het 'cement in de samenleving' steeds meer geïnstitutionaliseerd was, beoogde de Wmo onder veel meer het actief burgerschap te propageren. Die actieve burger neemt zelf verantwoordelijkheid, niet alleen voor zichzelf, maar ook voor zijn omgeving, hij geeft iets terug van de voordelen die hij zelf van de samenleving geniet.

Eigenlijk is dat niets nieuws onder de zon. Vanaf het eind van de 19e eeuw zochten betrokken burgers naar mogelijkheden om de leefkwaliteit voor stadgenoten te vergroten. Zonder die insteek hadden we nu geen woningcorporaties gehad. En de oprichting van de Vereniging Ons Huis in 1891 door Helena Mercier en J.A. Tours opende mogelijkheden voor de verpauperde Jordaanbevolking om zich na werktijd te ontplooiën en daardoor een betere uitgangspositie in de samenleving te krijgen. Een aanbod van lessen, culturele programma's en ontspanning moest de arbeider verheffen.

Waar een eeuw geleden het op een schoolse manier leren werken met de naaimachine kansen voor meisjes vergrootte, zien we nu hoe jeugdige Amsterdammers begeleid en gecoacht worden bij het opzetten van een kledinglijn. Wie echter zegt dat de geschiedenis zich herhaalt, heeft er volgens de Amerikaanse filosoof George Santayana niets van geleerd. En inderdaad, waar het 120 jaar geleden vooral ging om het bijbrengen van kennis en productievaardigheden, spreken we tegenwoordig bij voorkeur van talentontwikkeling. Kijk niet alleen naar de kansen om economisch zelfstandig te worden, maar doe dat vooral vanuit de opvatting dat je die vaardigheden moet ontwikkelen waar je toch al goed in bent.

In deze studie zien we twee voorbeelden van die talentontwikkeling. Welke ervaringen doen jongeren op bij de projecten STUDIO WEST en PAL WEST, beide gevestigd in de Westelijke Tuinsteden van Amsterdam. In een stadssociologisch onderzoek zijn ex-deelnemers en medewerkers diepgaand bevroegd naar hun ervaringen en naar de meerwaarde die ze uit deelname aan de projecten hebben ontleend. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de afronding van de masterstudie stadssociologie aan de Universiteit van Amsterdam, en stond onder leiding van Ineke Teijmant.

Dergelijke onderzoeken zijn over het algemeen nauwelijks beschikbaar voor de geïnteresseerde lezer. In de afgelopen jaren heeft de Stichting de Driehoek daarom een aantal van deze scripties die zich inhoudelijk onderscheidden omgewerkt tot boekpublicaties waardoor zij voor een breder publiek ontsloten worden.

FRED MARTIN
voorzitter Stichting de Driehoek

*Talentontwikkeling omstreeks 1900
© foto archief Vereniging Ons Huis*

TALENT GEZOCHT!

*Een ieder heeft het recht om vrijelijk deel te nemen
aan het culturele leven van de gemeenschap,
om te genieten van kunst en om deel te hebben aan
wetenschappelijke vooruitgang en de vruchten daarvan.*

*Artikel 27,
Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948)*

VOORAF

Dertien jaar oud was ik in de tweede klas van de middelbare school. Voor het vak Culturele en Kunstzinnige Vormgeving moesten we een aantal culturele activiteiten ondernemen. Maar niemand in mijn klas zat erop te wachten om verplicht buiten schooltijd aan een activiteit deel te nemen. Kunst en cultuur kunnen best leuk zijn op die leeftijd, maar als het van de school moet, dan niet meer. Dus na een reeks recensies over fictieve bezoeken aan culturele projecten en na het ontstaan van een zwarte markt voor gebruikte toegangsbewijzen, besloot de school zelf uitstapjes te organiseren. Met veel tegenzin gingen we naar een voorstelling van ISH. Maar al in de eerste minuten waren we verkocht, en na de voorstelling was de hele klas het erover eens dat het toch wel heel vet was. Dat is inmiddels ruim tien jaar geleden, maar ik kan me de emotie die 'we' na de voorstelling voelden nog goed herinneren.

Inmiddels, een levensfase verder en bezig met het afronden van de master sociologie, realiseer ik me de impact van die ene voorstelling. Een voorstelling waarin jonge hippe mensen met verschillende culturele achtergronden op rolschaatsen aan het *breakdansen* en *beatboxen* waren. Een theatervoorstelling die in geen enkel opzicht saai te noemen was. Het was voor mij het voorbeeld van vrij zijn, het leven in de stad, omgaan met verschillende soorten mensen. Dat wilde ik ook! Na een paar rolschaatsen, een periode met dreadlocks, wijde broeken en dans- en toneellessen werd duidelijk dat ik niet de juiste talenten had om ooit onderdeel van ISH uit te maken, maar het heeft wel iets in me doen veranderen.

Laatst zag ik weer een voorstelling van ISH. Een blik op de jonge bezoekers om mij heen bracht mijn herinneringen aan die ene dag weer naar boven. En dat heeft geresulteerd in een nieuw aangewakkerde interesse in culturele educatie. Zelf heb ik meegemaakt dat het iets in me heeft geraakt. Daarom ben ik erg benieuwd naar de verhalen van anderen. Van de jongeren die wel actief hun talenten zijn gaan ontwikkelen.

Inleiding: Talent Gezocht!

Iedereen moet meedoen, meepraten, meedenken, althans zo lijkt het tegenwoordig als je een willekeurige krant of tijdschrift open slaat. De zogenoemde actieve burger moet hiermee een bijdrage aan de samenleving leveren. Dat is de wederkerigheid waar de hedendaagse burger mee te maken heeft. En deze burger, de actieve burger, dat zijn wij allemaal. Of beter gezegd, dat zouden wij allemaal moeten zijn. Want terwijl onze samenleving erop gericht is dat iedereen meedoet en participeert, blijkt uit het rapport van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO, 2011) dat een steeds groter wordende groep mensen op sociaal en intellectueel gebied niet kan meekomen. Om deze groep mensen te bereiken en te bewegen om ook een bijdrage te leveren aan de samenleving zijn er tal van sociale en culturele interventies vanuit de gemeenten en overheid. Een onderdeel waarop wordt ingezet vanuit beleid, maar ook in de praktijk, is talentontwikkeling, om een brug te slaan naar sociale participatie en burgerschap (Van Hoorik 2011: 22). De RMO geeft dan ook advies om hierop meer aandacht te richten.

De term 'talentontwikkeling' komt in de jaren negentig in Nederland in de belangstelling met als betekenis 'potentieel aanboren, motiveren, behouden en ontwikkelen' (Drent & van der Zant 2007: 12). Tegenwoordig is het een veel gebruikt begrip en wordt er zelfs gesproken van een talentontwikkelingsgolf. Er zijn tal van programma's en projecten die zich bezighouden met talentontwikkeling op de meest uiteenlopende terreinen en voor de meest verschillende doelgroepen. Steeds meer wordt ingezien dat een creatieve of culturele participatie kan bijdragen aan het behalen van maatschappelijke doelen: *"There is now recognition that many people working on renewal and regeneration programmes in cities are becoming increasingly aware of the human potential of a community, and that the arts can be used as a mechanism to trigger individual and community development."* (Kay 2000: 416)

Voor deze scriptie richt ik mij op twee organisaties die beide talentontwikkeling als primaire doelstelling hebben. De eerste organisatie is Studio West, die in 2004 haar deuren opende. Alle jongeren uit Amsterdam (maar vooral die uit Nieuw-West) zijn er welkom en er wordt ruimte geboden aan amateurs en jonge talenten die zich op een bepaald creatief vlak willen ontwikkelen. Jongeren tussen de 14 en 25 jaar kunnen er workshops volgen in de disciplines dans, muziek, theater en media. Ook kunnen de jongeren hier terecht voor het volgen van *masterclasses* en een workshop voor junior docent. Daarnaast Pal West, een organisatie die haar deuren in 2006 heeft geopend, maar momenteel niet meer bestaat. Ook Pal West stond open voor jongeren uit heel Amsterdam (maar vooral uit Nieuw-West). Drie jaar lang was het mogelijk voor ze om in een team onder begeleiding van een professioneel ontwerpteam een eigen modemerkt te creëren. Zes maanden lang kwamen de jongeren en ontwerpers één a twee keer per week samen om toe te werken naar het eindproduct. Door financiële omstandigheden bestaat Pal West niet meer, maar de oprichters (Young Designers + Industry¹) betrekken nog steeds jongeren bij hun eigen projecten. De twee projecten willen naast het ontwikkelen van talenten ook een bijdrage leveren aan maatschappelijke doelstellingen als identiteitsontwikkeling en het vergroten van de sociale cohesie van de cursisten.

Ik heb specifiek voor twee projecten gekozen die hun oorsprong hebben in Nieuw-West. De wijken van dit stadsdeel zijn achterstandswijken en worden vaak als Vogelaarwijken aangeduid, vernoemt naar Ella Vogelaar, ex-Minister van Wonen, Wijken en Integratie. Op weg naar een creatief *community art* 'festival' in de garage Notweg (de voormalige locatie van Pal West) viel mij op hoe veel er in het stadsdeel wordt geadverteerd met talenten van Nieuw-West. Ook uit het kunst- en cultuurbeleid (2011) van het stadsdeel werd al snel duidelijk dat talentontwikkeling een hoge prioriteit heeft. In het stadsdeel is een groot deel van de popula-

1 www.ydi.nl

tie onder de 18 jaar en cultuureducatie wordt gezien als een belangrijk middel om de kinderen en jongeren met kunst en cultuur in aanraking te brengen.

RELEVANTIE

In deze scriptie wil ik vooral de verhalen van jongeren die hebben meegedaan aan talentontwikkelingsprojecten doorgeven, waardoor het beleid dat gevoerd wordt over cultuureducatie en talentontwikkeling een gezicht krijgt. Deze verhalen geven iets weer van de eventuele langetermijneffecten van de projecten, doordat het voor alle ex-deelnemers al enkele jaren geleden is dat ze hebben meegedaan.

De verhalen van de jongeren geven aan wat actief burgerschap voor hen inhoudt. Interessant hierbij is dat zij niet alleen participeren, maar ook actief iets teruggeven aan de maatschappij. Door deelname aan de talentontwikkelingsprojecten geven zij een creatieve uiting (muziek, film etc.) terug. Het gaat niet enkel om het actief participeren, maar tevens om het creëren. Daarom wordt in deze scriptie ook gesproken van creatief burgerschap. De talentontwikkelingsprojecten zijn een creatieve vorm van actief burgerschap. Daarbij laat ik in het theoretische hoofdstuk ook zien dat talentontwikkeling niet iets nieuws is, maar dat er in Nederland al sinds het einde van de jaren 60 sprake van is. Door te kijken naar de ontwikkeling van het jongerenwerk wordt duidelijk dat dezelfde doelen en maatregelen al langere tijd worden gehanteerd.

Tenslotte laat ik met mijn onderzoek zien dat de talentontwikkelingsprojecten niet per se wijk- of buurtgebonden hoeven te zijn om actief burgerschap te bevorderen. Het is mogelijk om over de grenzen van de buurt te kijken. De projecten leggen juist een verbinding tussen jongeren uit verschillende stadsdelen met een verscheidenheid aan sociaal-culturele achtergronden.

PROBLEEMSTELLING

Met betrekking tot het onderwerp ben ik tot de volgende probleemstelling gekomen:

In hoeverre dragen de talentontwikkelingsprojecten in Nieuw-West bij aan actief burgerschap van jongeren?

Voor het beantwoorden van deze vraag moeten ook de volgende deelvragen worden gesteld:

- Hoe zijn talentontwikkelingsprojecten in de historische context van het jongerenwerk te plaatsen?
- Wat is actief burgerschap en hoe heeft dit zich door de tijd ontwikkeld?
- Wat zijn de talentontwikkelingsprojecten en welke doelstellingen beogen ze?
- Wat zijn de ervaringen van de jongeren met het meedoen aan de talentontwikkelingsprojecten

Historie van het jongerenwerk

Door de industrialisatie in de 19^e eeuw kwamen steeds meer mensen in de stad te wonen. Er was sprake van ontkerkelijking, die het ontstaan van nieuwe sociale verbanden moeilijker maakte. Hierop werd ingespeeld door de opkomst van verenigingen die gemeenschapsvorming moesten bevorderen. Ons Huis in Amsterdam (1892) was de voorloper. Volkshuizen die in deze periode opkwamen zorgden voor een aanbod van verschillende lessen (naai-, kook-, toneel-, taallessen, etc.) en gaven daarnaast ook rechtskundig advies. De gemeente Amsterdam subsidieerde al vanaf 1914 de eerste jeugdactiviteiten van Ons Huis, terwijl de overheid in deze periode passief tegenover deze volkshuizen stond. Tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog nam het aanbod toe. Ook in de dorpen kwamen nu dorps- en buurthuizen op. De belangstelling voor deze gemeenschapsvormende verenigingen vanuit de overheid nam na de Tweede Wereldoorlog toe, vooral door zorgen over de toestand van de jeugd als gevolg van een roerige periode. In 1952 werd daarom het ministerie van Maatschappelijk Werk opgericht. De club- en buurthuizen groeiden snel tot aan de jaren zeventig en ook de aard van het werk veranderde. In de jaren vijftig waren de eerste experimenten met het straathoekwerk, waarbij de hulpverleners de wijk in gingen. Het ging in deze periode voornamelijk om 'onmaatschappelijkheidsbestrijding', waarmee men asociale gezinnen weer op het juiste pad probeerde te krijgen (De Boer en Duyvendak 2007: 170-184). Vanaf de jaren zestig kwam de focus op de participatie van de gehele bevolking te liggen. Daarbij kwam er een grotere specifieke aandacht voor jongeren, ondersteund door de opkomst van het 'open jongerenwerk' in de jaren zeventig. Het open jongerenwerk staat voor een laagdrempelige ontmoetingsplaats voor jongeren. Vanuit de overheid was er steeds meer aandacht voor het welzijnswerk, totdat het tij keerde en de mensen zelf meer verantwoordelijkheid dienden te dragen voor de zorg voor elkaar. Een houding die onder andere werd gevoed door de enorme werkloosheid van de

jaren tachtig en de daarmee gepaard gaande bezuinigingen. Waar welzijnswerkers in de jaren zeventig grote vrijheid hadden, voortgekomen uit het afzetten tegen de verzuilde structuren, werd hun rol in de jaren tachtig bekritiseerd. Wiens belang werd er gediend? In de jaren negentig deed de marktwerking haar intrede wat gepaard ging met een heropleving van het welzijnswerk. De prikkels van de markt moesten zorgen voor actieve en zelfredzame burgers (Tonkens 2009:12).

De inzet op talentontwikkeling in het begin van de 21^e eeuw kan ook beschouwd worden als een activeringsinstrument. Er wordt hiermee een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van de jongeren (Metz 2011: 30). Het welzijnswerk, en daarbinnen het sociaal cultureel werk, heeft als doel de participatie aan de maatschappij te vergroten. Hierbij komt ook culturele participatie kijken: "Mensen willen niet alleen participeren in arbeidsorganisaties, maar zoeken ook naar vormen waarin ze hun ervaringshorizon kunnen verleggen, waarin ze op een culturele en 'zingevende' manier inhoud kunnen geven aan hun bestaan. Participatie wordt daarmee in de ruimste zin van het woord culturele participatie, dat wil zeggen: het gaat erom een weg te vinden in de culturele veelvormigheid van een moderne samenleving." (Van der Lans 2000: 6)

TALENTONTWIKKELING ALS ONDERDEEL VAN HET JONGERENWERK

In de huidige tijd wordt talentontwikkeling vanuit het landelijk jeugdbeleid en centrale overheden benoemd tot de centrale opdracht voor het jongerenwerk. De grootste omslag is de activerende kant. Rond de jaren zeventig kwam talentontwikkeling, met name voor de bestrijding van achterstanden, op de agenda bij de overheid. Dit is ook terug te zien in de eerste publicatie over talentontwikkeling: *Het verborgen talent. Over Milieu, schoolkeuze en schoolgeschiktheid* (Van Heek 1968). Tegenwoordig wordt talentontwikkeling ingezet om de eigen krachten te versterken en daarmee bij te dragen aan actief burgerschap (Van Hoorik 2011: 22). Zo stond het ook in het bestuursakkoord 'Samen

aan de slag van het kabinet Balkenende-IV. "Ieder kind moet de kans krijgen om gezond en veilig op te groeien, zijn talenten te ontwikkelen en plezier te hebben en zich goed voor te bereiden op zijn toekomst, waarbij van jongeren een positieve bijdrage aan de samenleving wordt verwacht." (Bestuursakkoord rijk en gemeenten 2007) Vanuit de overheden wordt talentontwikkeling dus ingezet om vooral jongeren in staat te stellen een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving. De samenleving is erop gericht dat iedereen mee kan en moet doen. Dit komt duidelijk naar voren in de in 2007 ingevoerde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo; zie kader op de volgende pagina), die gericht is op maatschappelijke participatie. Bij de Wmo staat actief burgerschap centraal (Tonkens 2006: 5). Nadat talentontwikkeling even uit het zichtveld is geweest, is er sinds de eeuwwisseling juist sprake van een talentontwikkelingsgolf (Laarakker 2007: 5).

De wisselende doelen die met talentontwikkeling gepaard gaan, duiden op het veranderlijke karakter van de betekenis ervan. In eerste instantie stond het ontwikkelen van talent voorop; het is echter gaandeweg veranderd naar een middel om allerlei maatschappelijke doeleinden te bewerkstelligen (Donker 2007: 29). Het politieke klimaat is van grote invloed op hoe het beleid wordt gevormd. Daardoor zijn ook de talentontwikkelingsprojecten afhankelijk van de houding die vanuit de gemeentelijke politiek aanwezig is ten opzichte van de projecten. De doelen van de projecten moeten aansluiten bij algemenere doeleinden vanuit de gemeente.

Sinds september 2006 maakt talentontwikkeling op het gebied van kunst en cultuur officieel deel uit van het beleid van het Ministerie van OCW. In een brief aan de Tweede kamer stelt toenmalig minister Van der Hoeven dat talentontwikkeling een vaste plek in het beleid moet krijgen. Het is goed voor het concurrerende vermogen van Nederland en Europa (Van der Hoeven 2006: 8). In dat jaar presenteerde de gemeente Amsterdam ook een nota over talenten, waarin gepleit wordt voor talentontwikkeling voor alle

jeugd. In 2007 krijgt talentontwikkeling nog meer aandacht doordat de Raad voor Cultuur de talentontwikkeling apart op de agenda zet in het advies *Innoveren, participeren!* Ook in een advies van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2011) is er een sterke focus op het bevorderen van de brede talentontwikkeling. Kortom, talentontwikkeling is onder grote aandacht komen te staan.

Wmo

In 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning ingevoerd. Door de Wmo is de verantwoordelijkheid voor maatschappelijke ondersteuning bij de gemeenten komen te liggen. Zij heeft als doel de kwetsbare mensen volwaardig te laten participeren in de samenleving. Vanuit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is de Wmo kader stellend opgesteld waardoor de gemeenten de concrete invulling op zich nemen. Zij richten zich op de volgende negen verschillende prestatievelden en zijn hierbinnen vrij om zelf de zwaartepunten te verdelen tussen en binnen de velden. 1. Leefbaarheid en sociale samenhang. 2. Preventieve ondersteuning jeugd. 3. Informatie, advies en cliëntenondersteuning. 4. Mantelzorg en vrijwilligers. 5 en 6. Participatie van - en individuele voorzieningen voor mensen met een beperking, een chronisch psychisch probleem of psychosociaal probleem. 7, 8 en 9. Maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheidszorg, verslavingsbeleid en de aanpak van huiselijk geweld.

Met de invoering van de Wmo wordt er ingespeeld op de mondige burgers. De overheid acht de burger zelfredzaam genoeg om eigen verantwoordelijkheid te nemen en in eerste instantie beroep te doen op hun eigen sociale netwerk wanneer men een zorgvraag heeft. Burgers zouden zo meer met elkaar betrokken zijn, waardoor er een positieve invloed is op het vergroten van de sociale cohesie.

De weg van het burgerschap

Ik wou dat ik twee burgers was (dan kon ik samenleven)

Ramsey Nasr

Imrat Verhoeven en Marcel Ham schrijven in *Brave Burgers Gezocht*: "Als burgerschap een middel wordt om doelen als sociale cohesie, veiligheid, culturalisering, informele zorg of volksgezondheid te bevorderen, dan dreigt het eigene, autonome, het kritische element van burgerschap verloren te gaan." (Verhoeven & Ham 2010: 15) Maar wat houdt burgerschap precies in?

Samen met de ontwikkelingen van het jongerenwerk heeft ook het burgerschap een weg afgelegd. De visies hierop zijn door de tijd heen veranderd. Burgerschap staat in het algemeen voor de rechten en plichten die komen kijken bij een lidmaatschap van een land of gemeenschap (Frieling 2008: 11; Tonkens en Hurenkamp 2011: 8). De Britse socioloog T.H. Marshall heeft al in 1964 een toonaangevend essay over burgerschap geschreven, waarin staat dat burgers met de tijd steeds meer rechten krijgen. Hij beschrijft de ontwikkeling van burgerschapsrechten aan de hand van drie fasen. Ten eerste de civiele burgerrechten in de achttiende eeuw, vervolgens de politieke rechten in de negentiende eeuw en ten slotte de sociale rechten in de twintigste eeuw. Tegenwoordig volstaat de definitie van burgerschap van Marshall niet meer, onder andere door globalisering, individualisering en het daarmee samengaande afnemende algemene belang (Van Zoonen 2004: 9).

Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde de opbouw van de verzorgingsstaat zich in rap tempo. In deze periode (1947-1970) was de meest actieve rol weggelegd voor de overheid. Burgers kregen nieuwe rechten en voorzieningen, als AOW, WAO, WW, zonder dat daar iets tegenover stond. Het uitgangspunt was gelijke en brede voorzieningen voor alle burgers. Het was een tijdperk van passief burgerschap (Tonkens 2009: 9). Pas vanaf de jaren zeventig van

de vorige eeuw kwam er een grotere rol voor burgers. Zelfontplooiing was het sleutelwoord, maar dan wel een spontane vorm, los van opgelegde ideeën vanuit elite en professionals. Een anti-professionalistische houding kreeg in de jaren tachtig de overhand en het boek van Hans Achterhuis, *De Markt van Welzijn en Geluk*, waarin de macht en het gezag van de professionals werden aangevallen, speelde daarin een belangrijke rol. De verzorgingsstaat werd gezien als een inefficiënte kostenpost, die zorgde voor calculerende en afhankelijkere burgers (Achterhuis 1980: 55). Hierdoor moest de overheid een passievere rol aannemen om burgers actiever te laten worden, met meer aandacht voor de rol van de markt waarbij eigen verantwoordelijkheid, keuzevrijheid en competitie belangrijke componenten waren. De autonomie van het individu staat in deze periode centraal.

Sinds 2005 is er een hernieuwde kritiek op de overheid (Tonkens 2009: 13). Het is gebleken dat wanneer de overheid zich passiever opstelt, dit niet vanzelf de gewenste actieve burger tot gevolg heeft. Gelijke kansen leiden niet vanzelfsprekend tot gelijke uitkomsten, omdat er verschil in talent en inspanning is (Swierstra en Tonkens 2008: 156). Er lijkt meer aandacht te zijn voor het stijgen op de maatschappelijke ladder als doel op zichzelf, waarbij er een grotere rol aan de professionals is toegekend in samenwerking met de burger. Burgers dienen zich actief op te stellen; hiermee krijgen zij de meeste verantwoordelijkheid. Tonkens zegt dat er in deze fase sprake moet zijn van een 'uitnodigende, verbindende overheid', waarbij niet alleen een grote rol van verantwoordelijkheid bij burgers ligt maar ook bij de overheid (Tonkens 2009: 15). Vanuit de overheid en instituties moeten burgers worden aangestuurd om actief bij te dragen aan de publieke zaak.

De invoering van de Wmo, en daarmee de nadruk op actief burgerschap, geeft aan dat er wordt uitgegaan van een tekort hieraan. Een voorbeeld is de bekende studie *Bowling Alone* van Robert Putnam (2000). Hieruit komt naar voren dat steeds minder mensen participeren in het verenigingsleven en er steeds minder

zijn die vrijwilligerswerk doen. In het Westen wordt actief burgerschap snel in combinatie gebracht met de *civil society*: je actief inzetten ten dienste van de samenleving, vooral door deelname aan vrijwilligersorganisaties (Kennedy 2009: 24). Actief burgerschap wordt tegenwoordig vaak als oplossing aangedragen voor talloze sociale en maatschappelijke problemen. Waar voorheen deze rol vooral werd toegekend aan de overheid en de markt, is tegenwoordig de bal bij de burger komen te liggen (Tonkens 2009: 14). Dit is ook terug te zien in het aantal beleidsnota's waarin actief burgerschap een centrale plaats inneemt. Bijvoorbeeld in de genoemde Wmo, waarbij de inspraak van burgers op het beleid zelfs verplicht is gesteld.

VOORWAARDEN VAN EN VOOR ACTIEF BURGERSCHAP

De samenleving is gebaat bij actieve (mede-) burgers, burgers die zich inzetten voor en geven om anderen. Toch worden er ook kanttekeningen geplaatst. Zo zou het onrealistisch zijn, omdat de meeste burgers geen interesse hebben in participatie. Daarbij hebben ze vaak niet de juiste capaciteiten om op een betekenisvolle manier te participeren (Mathews 1999: 6). Het is daarom van belang om een beeld te hebben van de kenmerken van actief burgerschap. Om een actieve burger te zijn, moet je ook over een aantal vaardigheden beschikken, zoals mondigheid, respect, communicatief vermogen, en bepaalde kennis hebben. Daarnaast draait het om de relaties die burgers onderhouden met verschillende groepen en individuen. De eigen verantwoordelijkheid van burgers wordt aangesproken, maar ook de morele plichten voor het behartigen van publieke belangen (Kearns & Forrest 2000). Het gaat hier dan om een wisselwerking tussen de institutionele omgeving en de burgers. "Het vereist van burgers dat ze competenties ontwikkelen om die verantwoordelijkheid te kunnen dragen, en het vereist van instituties dat zij burgers daartoe uitnodigen, ondersteunen en toerusten." ² Zelfontplooiing staat hierin centraal. Door burgers mee te laten denken en beslissen, leren ze

hun eigen sterke punten kennen. "Het geeft ze sociale contacten, het verbreedt hun horizon en biedt soms een opstap voor vrijwilligerswerk of een betaalde baan." (Tonkens 2009: 127)

Burgerparticipatie, meedoen, eigen kracht en *empowerment* zijn typische voorbeelden van beleidstaal. De betekenis wordt door beleid gevormd, omdat beleid een sociale constructie is die zichzelf telkens opnieuw kan uitvinden. "Burgerschap is een proces dat in de alledaagse praktijk continue bestreden en omgevormd wordt en waarin de diversiteit in de beleving van culturele aspecten die daarmee samenhangen - zoals het gevoel een identiteit te hebben en ergens thuis te zijn - centraal staat." (Trienekens 2009: 14) Trienekens wijst hierbij op het niveau waarop met culturele interventies wordt ingezet. Door deelname aan geëngageerde kunstprojecten gaat er vooral een impuls uit naar het micro- en mesoniveau van sociale cohesie; de persoonlijke relaties of netwerken en de contacten of relaties tussen verschillende sociale groepen. Burgerschap komt tot stand door activiteiten die men gezamenlijk onderneemt. Op dat moment doen onderlinge verschillen er niet toe. De toegenomen diversiteit in de samenstelling van de bevolking heeft invloed op het onderlinge vertrouwen en het vertrouwen van de burgers in de maatschappij. De suggestie is hier dat vooral lokale participatie van invloed is om binding te bevorderen. Voorwaarde voor participatie is zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen dat je iets kunt bijdragen en dat dit van enig nut is (Tonkens & Hurenkamp 2011: 132).

Tegenwoordig is er ook veel aandacht voor de eigen kracht van burgers. Eigen kracht, ook wel empowerment genoemd, is sterk verbonden aan actief burgerschap. Empowerment wordt ook vaak omschreven als emancipatie, ontplooiing of verheffing (Groenendijk et al 2010: 15). Mensen dienen het gevoel te hebben dat er naar hun geluisterd wordt en dat ze zelf in staat zijn hun eigen situatie te verbeteren. Om aan te sturen op meer empowerment kan er actief worden bijgedragen aan het geven van een 'stem' aan de burgers, in deze scriptie vertegenwoordigd door

jongeren. Dat is "... een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving (...) via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie." (Van Regenmortel, 2008: 22) Door het opdoen van bepaalde vaardigheden is het mogelijk om actiever over het eigen leven te beschikken. Jongeren leren bijvoorbeeld muziek maken of mode ontwerpen, maar tijdens het proces ook samenwerken. Empowerment wijst vaak naar kwetsbare groepen, hoewel de focus juist op de krachten en positieve aspecten ligt. Evenals actief burgerschap is het een proces van voortdurende ontwikkeling en verandering.

Zoals gezegd is er een sterke nadruk op de plichten die bij de rechten komen kijken. Als burger ben je onderdeel van de gemeenschap en daarmee ook van de maatschappij. Het is de plicht van de burger om zich verdraagzamer op te stellen ten opzichte van mensen met wie een verschil van mening is. En daarbij wordt de burger geacht zich meer in te zetten voor het welzijn van de omgeving (Tonkens & Hurenkamp 2011: 8). Dit is, kort gezegd, de bijdrage die de burger hoort te leveren aan de samenleving waarin hij leeft. Deze 'wederkerigheid' kan op verschillende terreinen plaats vinden. Het kan heel tastbaar zijn, door bijvoorbeeld opgedane kennis over te dragen of inzetten voor het welzijn van de buurt, maar het kan ook een houding zijn. Bijvoorbeeld het openstaan en respect hebben voor andere mensen. Tonkens en Hurenkamp geven in *De Onbeholpen Samenleving* aan dat het niet alleen burgers is aan te rekenen dat ze niet goed weten wat te doen. Er is sprake van een onbeholpenheid van zowel de burger als de bestuurders. In de huidige tijd zijn bindingen en netwerken veranderd en het gaat niet vanzelf om met deze verandering om te gaan.

NETWERKEN IN LICHTE GEMEENSCHAPPEN

Tegenwoordig groeien jongeren op zonder gemeenschappelijk raamwerk. Er is voornamelijk sprake van vluchtige sociale verban-

den (Van Hoorik 2011: 15). Dit is een voorbeeld van het onderscheid dat Tönnies maakt tussen *Gemeinschaft* en *Gesellschaft*, de overgang van de traditionele naar een moderne samenleving. Hierin staan de warme en zorgzame verhoudingen tussen mensen in contrast met de hedendaagse koude en zakelijke verhoudingen. De nieuwe verhoudingen kenmerken zich door het aangaan van contacten uit eigenbelang. De individuele winst staat voorop (Tönnies 2002: 34). Duyvendak en Hurenkamp (2008) geven in *Kiezen voor de Kudde* aan dat er een verschil waarneembaar is tussen lichte en zware gemeenschappen. Zo is er tegenwoordig steeds vaker sprake van gemeenschappen met lichte banden. Bij de lichte gemeenschappen kun je je als individu gemakkelijk aansluiten, maar ook los maken. Toch blijkt dat deze losse banden niet zozeer zorgen voor tijdelijke verbanden en grote diversiteit. Nog steeds willen we graag bij een groep horen, alleen is de aard van de groep door de tijd veranderd. Eigenlijk blijkt dat, zoals de titel al verluidd, de Nederlander een traditioneel kuddedier is (Duyvendak en Hurenkamp 2008: 13).

Het hebben van veel sociale contacten wordt als waardevol gezien voor bepaalde situaties. Een netwerk van sociale contacten kan zinvol zijn bij het vinden van een baan. Wat is verder eigenlijk het belang van netwerken en wat heeft dit met actief burgerschap te maken? Het is nauw verbonden met sociaal kapitaal; het zijn "... connections among individuals - social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them." (Putnam 2000: 19-20) Sociaal kapitaal staat hier voor de interactie die kan uitmonden in gedeelde normen en wederkerigheid. Er is onderscheid tussen bindend en overbruggend kapitaal. Bindend (*bonding*) sociaal kapitaal heeft betrekking op een homogene groep waarbinnen hechte banden zijn tussen de leden van deze groep. De tweede vorm, overbruggend sociaal kapitaal, wijst op het overstijgen van verschillende groepen en juist een verbinding leggen tussen verschillende groepen en mensen met verschillende achtergronden. Doordat het een brug slaat naar andere netwerken is het mogelijk om het bereik van informatie te ver-

groten. Het onderscheid tussen de soorten banden is ook terug te zien in het werk van Granovetter (1973) met zijn 'strong' en 'weak' ties. De sterkte heeft betrekking op de hoeveelheid tijd, de emotionele verhouding, intimiteit en wederkerigheid van een contact (Granovetter 1973: 1361). De sterke banden hebben vooral betrekking op het contact met vrienden en familie, mensen waarmee je een hechte relatie hebt. De zwakke banden staan daartegenover juist voor de mensen met wie haast geen sociale relatie is. Granovetter geeft aan dat het hebben van veel losse banden zeer positief kan zijn voor het verkrijgen van meer informatie, *the strength of the weak ties*. Deze banden zijn gevarieerder en het netwerk wordt daardoor heterogener. Het hebben van veel sterke banden zorgt juist voor een homogeen netwerk, met gelijke sociale en culturele normen. Duidelijk is dan dat zwakke banden ook kunnen bijdragen aan kennisoverdracht van andere sociale en culturele normen. Een vraag die hierbij naar voren komt, is of deze programma's een rol kunnen spelen in het overstijgen van verschillende groepen. Juist de zwakkere banden zijn van belang om verbindingen te leggen tussen verschillende personen met verschillende achtergronden, waaronder bijvoorbeeld ook verschillende wijken. "'Weak ties' zijn als het ware contactpunten in de samenleving die een brug slaan tussen verschillende maatschappelijke categorieën." (Dagevos & Veenman, 1996: 84)

Er heerst onder beleidsmakers en professionals het idee dat jongerenwerk en de daarmee gepaard gaande talentontwikkelingstrajecten een verbindende rol kunnen spelen. De Winter (2011) geeft aan dat het jongerenwerk een noodzakelijke brugfunctie moet vervullen in een samenleving waar sprake is van een toenemende mate van individualisering. Als we talentontwikkelingsprojecten zien als onderdeel van het jongerenwerk kunnen deze bijdragen aan het uitbreiden van het sociaal kapitaal van de deelnemers. Participatie aan talentontwikkelingsprojecten kan van invloed zijn op het sociale netwerk. Het vergroten van het sociale netwerk, in het bijzonder bij zwakke banden, zorgt voor meer kennis van en daarmee ook meer respect voor anderen.

ACTIEF BURGERSCHAP: WAAR DE BURGER CREEËRT

Uit de vorengenoemde schets en ontwikkeling van burgerschap door de jaren heen komt duidelijk naar voren dat burgers rechten en plichten hebben en geacht worden om ook iets terug te doen. Ze moeten zich naar eigen kunnen actief en verantwoordelijk opstellen. De overheid wenst een actieve burger; een burger die participeert en daarvoor ook de verantwoordelijkheid draagt. Vanuit het actieve burgerschap wordt er binnen deze scriptie ingezoomd op de creatieve burger. Burgerschap in het algemeen heeft betrekking op formele rechten en plichten en heeft in beginsel weinig van doen met culturele praktijken (Delanty 2000: 60). Toch wordt culturele participatie gezien als een onderdeel van actief burgerschap. Zoals Jeannotte aangeeft: "Citizens live their lives in communities not only through rights and duties, but also through imagination and creativity." (Jeannotte 2005: 141) Culturele participatie hoort bij de rechten en ook de verantwoordelijkheden van actief burgerschap (Grundy & Boudreau 2007: 348). Overigens is het niet nieuw om cultuur en creativiteit in te zetten ter bevordering van burgerschap. Vanuit de overheid wordt er al lange tijd op de creatieve burger ingezet. Vaak is dit gericht op risicogroepen, waarvan weinig participatie wordt verwacht. De inzet van interventies gericht op gemarginaliseerde groepen zoals armen en risicjongeren wordt gelegitimeerd als: "Engaging these populations in creative citizenship practices and socialities.....is rationalized as a way to redress their perceived lack of empowerment, confidence and participation." (Grundy & Boudreau 2007: 350) Een voorbeeld van deze positieve effecten is een studie van Britse onderzoeker François Matarasso (1997) naar de invloed van culturele participatie. Het meedoen aan culturele projecten zorgt voor "... new confidence and skills; new friendships and social opportunities; co-operation towards achievement; involvement in consultation and local democracy affirmation." (Matarasso 1997: 77) Aan de hand van culturele participatie is het mogelijk om persoonlijke betekenisgeving te uiten en te delen met anderen. Op deze wijze is het mogelijk voor de creatieve burger een actieve

actor te worden van de maatschappij (Matarasso 2003: 457). De impact van kunstparticipatie reikt ook naar een bijdrage van het gevoel ergens thuis te horen (De Graaf & Duyvendak 2009, Trienekens 2004). Hiermee wordt vaak een verbinding gelegd naar de buurt en de buurtbeleving, maar in deze scriptie heeft het vooral betrekking op het thuis voelen bij de projecten.

De creatieve burger is een actieve burger bij wie dezelfde elementen van toepassing zijn. Het gaat hierbij vooral om de creatieve participatie aan de samenleving. Bij creatief burgerschap gaat het naast participatie, ofwel het meedoen ook om een bijdrage aan de samenleving. Bij de talentontwikkelingstrajecten in deze scriptie komt dit aspect duidelijk naar voren.

CONCLUSIE

Spanning tussen een afwachtende overheid en te veel overheidsbemoeienis geeft aan dat ook de inzet op talentontwikkelingstrajecten niet eenduidig is. Enerzijds staat het ontwikkelen van talent als doel op zich, anderzijds wordt het gebruikt als middel om bepaalde maatschappelijke doelen te bereiken. De overgang van een samenleving die zich kenmerkt door zware banden naar een samenleving waar vooral lichte banden aanwezig zijn, heeft ook bijgedragen aan een veranderende betekenis van burgerschap en de daarbij horende inzet op talenten. Actief burgerschap brengt met zich mee dat er meer mensen bereikt moeten worden. De inzet op verborgen talenten kan daarbij helpen, juist diegenen waarvan weinig participatie wordt verwacht, worden als actieve burgers in spé gezien.

Actief burgerschap houdt in dat de burger meedoet en bijdraagt aan de maatschappij en daarvoor ook de verantwoordelijkheid neemt. Deze bijdrage is een vorm van wederkerigheid. De actieve burger geeft iets terug. Om deze bijdrage te kunnen leveren, dient de burger over een aantal competenties te beschikken. Het is belangrijk om over zelfvertrouwen te beschikken. Het vertrouwen dat je bijdrage ook van enig nut zal zijn (Tonkens en Huren-

kamp 2011). Sterk hiermee samenhangend is het proces van empowerment waarbij men grip krijgt op de eigen situatie door het gevoel dat er daadwerkelijk naar hun wordt geluisterd (Van Regenmortel 2008). Een derde component van actief burgerschap is zelfontplooiing, het ontdekken van de eigen talenten door participatie (Tonkens 2009). Hierbij speelt het thuisgevoel een rol, namelijk een gevoel van vertrouwdheid met de mensen en de plek waar je je begeeft (De Graaf en Duyvendak 2009). Het gevoel van vertrouwdheid heeft zo ook te maken met binding met elkaar, waaronder ook met mensen met een verschillende achtergrond. Netwerken spelen hierbij een rol, door connecties te leggen tussen verschillende mensen.

Individuele en sociale competenties als zelfvertrouwen, empowerment, ontplooiing, thuisgevoel, het hebben van netwerken en van binding met elkaar dienen als voorwaarde voor actief burgerschap, maar tegelijkertijd ook als uitkomst van actief burgerschap. De vraag in deze scriptie is of aan die competenties is voldaan bij de twee onderzochte projecten: Studio West en Pal West.

Een kwalitatieve benadering

BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT

Aan de hand van Bryman (2004) beschrijf ik de betrouwbaarheid en de validiteit van dit onderzoek. Bryman beschrijft het onderscheid tussen *trustworthiness* (betrouwbaarheid) en *authenticity* (authenticiteit). Deze twee begrippen zijn een reactie op de interne en externe validiteit en betrouwbaarheid die afkomstig zijn vanuit het kwantitatieve onderzoeksveld. In de beschrijving van de methoden richt ik me alleen op de betrouwbaarheid, omdat dit de begrippen validiteit en betrouwbaarheid in kwalitatief onderzoek dekt.

Het eerste punt is de *credibility* ofwel de geloofwaardigheid van het onderzoek. Dit heeft betrekking op de verhouding tussen de onderzoeksresultaten en onderzoeksgroep. In hoeverre kloppen de bevindingen met de sociale realiteit van de onderzoeksgroep? Hiervoor moet duidelijk zijn of de antwoorden van de respondenten goed geïnterpreteerd worden. Bij aanvang van een interview moet je aan de respondenten goed kenbaar maken wat je wilt weten en wat je van hun verwacht. Zo is het mogelijk om te controleren of jouw interpretaties overeenkomen met die van de respondent. Ik heb hiervoor in eerste instantie contact opgenomen met de projectleiders van beide organisaties en daarbij mijn onderzoeksvoorstel uitgelegd. Vervolgens heb ik de respondenten benaderd en ook aan hen uitgelegd wat ik wil weten, wat ik van hen verwacht en waarvoor het onderzoek dient. Met het oog op de *credibility* is het nodig om feedback op je bevindingen te krijgen. Dit heb ik zoveel mogelijk opgevangen door interviews met de professionals. Aan de hand hiervan heb ik geprobeerd te achterhalen in hoeverre ik de juiste conclusies heb getrokken uit de antwoorden van de jongeren. Dit kun je zien als een vorm van interne validiteit. Het gaat er dan om in welke mate de resultaten binnen het onderzoek goed beredeneerd kunnen worden.

Het tweede punt betreft de *transferability* of overdraagbaarheid/generaliseerbaarheid. Dit komt erop neer of het mogelijk is om je onderzoek door te trekken naar een groter geheel. Een gebruikelijke oplossing bij kwalitatief onderzoek is het gebruik maken van een *thick description*. Ik heb het idee dat dit mogelijk is vanwege de verscheidenheid van mijn onderzoeksgroep. Deze is niet volledig representatief, omdat het ten eerste een kleine groep is en ten tweede heb ik bewust gekozen voor jongeren die in het verleden hebben deelgenomen. Hierdoor heb ik een selectie gemaakt, waardoor er van een aselecte steekproef geen sprake meer is. De respondenten zijn afkomstig uit verschillende delen van de stad en zijn in het verleden verbonden geweest aan een van de organisaties. Er is weinig verschil in leeftijd, maar wel in de tijdsduur dat de respondenten verbonden zijn geweest. Bij Pal West is iedereen in ieder geval zes maanden betrokken geweest omdat het project een begin- en einddatum kende. Wel heeft een aantal jongeren na het afronden nog bijgedragen aan het project als bijvoorbeeld begeleider. Bij Studio West geldt dat iedereen minimaal twee jaar verbonden is geweest, maar er zijn ook respondenten die er vijf jaar bij waren. Aangezien ik met slechts dertien ex-deelnemers een interview heb gehad, is het lastig te stellen dat deze groep representatief is voor de honderden die hebben deelgenomen. Toch denk ik dat de grote variatie binnen de groep zorgt voor een representatief beeld en daarmee voldoet aan de generaliseerbaarheid.

De *dependability* is een vorm van betrouwbaarheid. Hierbij gaat het om de mogelijkheid de studie te repliceren. Deze scriptie is gestoeld op kwalitatief onderzoek en de vragen zijn voornamelijk gebaseerd op een topiclijst. Elk interview is door het semigestructureerde karakter anders, maar dezelfde *sensitizing concepts* komen aan bod. Ik heb het probleem van de repliceerbaarheid proberen te verkleinen door goed vast te leggen wat ik precies aan het doen was. Alle gesprekken zijn opgenomen op een recorder en daarnaast is elk interview gecodeerd. Zolang de codes duidelijk zijn en vooral duidelijk is wat je met een code bedoelt, is

het mogelijk om dezelfde concepten toe te passen op andere interviews. Doordat de interviews niet volledig gestructureerd zijn, laten ze veel ruimte voor eigen interpretatie. Alle interviews zijn gecodeerd en geanalyseerd met behulp van Atlas.ti, waardoor het mogelijk is om te controleren of er met bepaalde concepten in de verschillende interviews wel hetzelfde wordt bedoeld. Hierbij zijn de memo's behorend bij de codes een ondersteuning. Door middel van het goed vastleggen van de gemaakte stappen is het ook mogelijk om na te gaan in hoeverre de theoretische gevolgtrekking van het onderzoek op zijn plaats is (Bryman 2004: 275).

Tenslotte is er de *confirmability* ofwel de vervormbaarheid van de data, wat een doelstelling van de onderzoeker moet zijn (Bryman 2001:276). Dit punt staat parallel aan objectiviteit. Als kwalitatief onderzoeker is het onmogelijk om geheel objectief te zijn, je ideeën worden vervormd (Bryman 2001: 276). Met betrekking tot de *confirmability* is het belangrijk om je zo kritisch mogelijk op te stellen naar wat je schrijft en analyseert. Je eigen interpretatie kan van invloed zijn op de daadwerkelijke betekenis van de verhalen van de respondenten. Bij het interviewen is het voor deze vorm van betrouwbaarheid goed om controlevragen op te stellen om zo te kunnen controleren of de respondent het wel over hetzelfde heeft. Enerzijds heeft de objectiviteit te maken met de dataverzameling, anderzijds ook met je houding. Hiermee bedoel ik dat je als onderzoeker ook objectief tegen je respondenten aan moet kijken. Ook dit tweede punt van objectiviteit was soms lastig te waarborgen. Dit komt deels doordat de respondenten dezelfde leeftijd hebben als ik, waardoor je al snel op een informele manier met elkaar praat. Het was soms lastig om de professionele afstand te bewaren. Ik was snel geneigd om met de respondent mee te praten en was snel tevreden met een antwoord. Dit heb ik geprobeerd op te lossen door me in het begin van een ontmoeting iets formeler op te stellen: iets minder lachen, iets meer afstand nemen. Het heeft er voor gezorgd dat ik me beter kon concentreren op wat de respondent daadwerkelijk aan het vertellen was en daar dieper op in te gaan.

THEORETISCHE EN EMPIRISCHE VERZADIGING

De empirische verzadiging, ofwel *theoretical saturation* (Bryman 2004: 403), heeft betrekking op het coderen van de data en de dataverzameling. De zoektocht naar respondenten begon voor spoedig. Bij Studio West werd er enthousiast gereageerd en kreeg ik een lijst met gegevens van jongeren die ik kon benaderen. Na een eerste mail kwamen direct wat positieve reacties binnen. Het maken van afspraken verliep moeizamer, vooral omdat er vaak geen bevestiging kwam op een voorstel voor het maken van een afspraak. Na enkele interviews werd al snel duidelijk dat de jongeren niet veel van mening verschilden. Ook de gesprekken met de professionals bevestigden het reeds ontstane beeld van de projecten en de bijdrage ervan. Na dertien interviews met jongeren van zowel Pal West als Studio West was het duidelijk dat er geen nieuwe inzichten meer ontstonden. Er was een moment van empirische verzadiging ontstaan. Daarbij hebben de drie interviews met professionals, namelijk met de voormalige directeur van Koers Nieuw West, met de Projectleider bij Studio West en met een voormalig docent en designer van Pal West de reeds vertelde verhalen bevestigd. Tijdens het coderen is er ook een moment van verzadiging in de codes opgetreden.

ONDERZOEKSPOPULATIE

Vaak is de inzet op talent gericht op het versterken van de competenties die de deelnemers al bezitten, bijvoorbeeld jongeren die goede resultaten halen op school. Doordat er vanuit beleid wordt erkend dat het belangrijk is om meer op talenten in te zetten, is er ook een focus op 'verborgen' talenten gekomen. Deze groep omvat de mensen van wie in eerste instantie niet bekend is dat zij talenten hebben. In deze scriptie richt ik mij deels ook op deze groep. In dit geval zijn het jongeren met een laag opleidingsniveau die opgegroeid zijn in een achterstandswijk. De projecten bereiken deze jongeren door in de wijk hun projecten te promoten, bijvoorbeeld op middelbare scholen. De inzet op talentontwikkeling heeft als doel een sociale stijging teweeg te

brengen. 'Meedoen' staat hierbij centraal. Mijn onderzoek richt zich op de meningen en ervaringen van jongeren die in het verleden hebben meegedaan aan een talentontwikkelingsprogramma bij Studio West of het Pal West Modeatelier. Hun verhalen zijn de primaire gegevens voor mijn onderzoek. De leeftijd van de respondenten varieert van 20 tot en met 25 jaar. De meeste van de jongeren zijn op het moment van het interview niet meer verbonden met de projecten. Hiervoor is bewust gekozen om zo meer inzicht te verkrijgen op de langetermijneffecten van deelname.

ONDERZOEKSVORM

Mijn onderzoek is kwalitatief van aard. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag heb ik gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. De vragen in de interviews waren voornamelijk open vragen, omdat het gaat over de mening van de respondenten. Zij vormen de basis van het onderzoek en hun ervaringen met talentontwikkeling staat centraal. In eerste instantie ben ik deductief te werk gegaan, doordat de vragenlijst is opgesteld aan de hand van vooraf bepaalde theoretische concepten. De deductieve werkwijze heeft invloed gehad op de interviews, want doordat ik al op de hoogte was van mijn theoretische begrippen probeer ik deze aan de hand van de interviews te achterhalen. Deze begrippen heb ik verwerkt in mijn topiclijst (bijlage 1) die ik in elk interview volgde. De onderwerpen zijn telkens hetzelfde, maar de volgorde en de formulering kan per interview verschillen. Na het afnemen van de interviews heb ik ze direct getranscribeerd en vervolgens aan de hand van het codeerprogramma Atlas.ti gecodeerd. Ik heb gezorgd dat er continu een wisselwerking was tussen mijn codeerschema en de data. Tijdens het coderen ben ik in eerste instantie dicht bij de tekst gebleven, maar daarna steeds specifiekier tewerk gegaan. Zo werd het mogelijk om een aantal codes te *mergen* en uiteindelijk was het mogelijk om gebruik te maken van *code families*. Deze families zijn uiteindelijk de tussenkopjes in mijn analysehoofdstuk geworden.

Het talent van Nieuw West

STADSDEEL NIEUW-WEST

Behalve met 'Nieuw-West' wordt het gebied ook wel aangeduid met de 'Westelijke Tuinsteden' of 'Parkstad'. De opzet voor de uitbreiding van Amsterdam is afkomstig uit het Algemeen Uitbreidingsplan uit 1934. Pas na de Tweede Wereldoorlog werden de wijken van Nieuw-West ontwikkeld en gebouwd. De woningen waren in eerste instantie bedoeld voor jonge gezinnen afkomstig uit de vooroorlogse buurten van Amsterdam.

Maar doordat er na de Tweede Wereldoorlog een grote noodzaak was voor huizenbouw ging de kwantiteit van de woningen in Nieuw-West boven de kwaliteit. Dit heeft geresulteerd in veelal te kleine, slecht geïsoleerde woningen. Na verloop van tijd sloot het aanbod van de woningen niet meer aan bij de eisen van de doelgroep. Er waren alternatieven zoals Purmerend en Almere die zorgden voor een uitstroom van gezinnen. Tegelijkertijd was er ook een instroom van nieuwe bewoners. Dit waren in het begin vooral Surinaamse Nederlanders en later vooral Turkse en Marokkaanse arbeidsmigranten. Deze verandering van de bevolking werd vanaf de jaren tachtig duidelijk zichtbaar (Nio et al 2008: 21). Uiteindelijk zijn vooral de bewoners gebleven die het zich niet konden permitteren om te verhuizen. Het is een gebied geworden met een lage sociaaleconomische status. Naast dat de oorspronkelijke stedelingen zijn weggetrokken zijn destijds ook veel buurtwinkels verdwenen. Sinds 1 mei 2010 zijn de Westelijke Tuinsteden samengevoegd tot stadsdeel Nieuw-West.

Het Rijk en de grote steden hebben in 2007 afgesproken dat de achterstandswijken gedurende lange tijd een flinke maatschappelijke en economische impuls moeten krijgen door te investeren in leefbaarheid. Deze achterstandswijken worden ook wel aangeduid met Vogelaarwijken, verwijzend naar ex-minister Ella Vogelaar die in 2007 een lijst met 40 probleemwijken opstelde. Om de achterstandswijken te veranderen naar zogenoemde prachtwijken wordt onder andere de Wijkaanpak ingezet. Deze kan als onderdeel gezien worden van het Grote Stedenbeleid. Deze aanpak is er vooral voor de 'slechtste' gebieden. Gemeenten, stadsdelen, woningcorporaties en andere samenwerkingspartners moeten zich inzetten om de veertig wijken te transformeren.

KUNST EN CULTUUR IN HET STADSDEEL

Nieuw-West is een stadsdeel waar veel gebeurt, verandert, groeit en beweegt. Het is voortdurend in ontwikkeling. Naast de verandering van de bevolking is ook de economische situatie van de huishoudens in de loop van de tijd veranderd. De maatschappelijke problemen op wijkniveau worden als een belangrijke opgave gezien voor de herontwikkeling. Naast het welzijnswerk wordt ook de culturele sector ingezet om deze problemen op te lossen. De inzet op kunst en cultuur heeft vooral een impuls gekregen door het programma van Koers Nieuw-West (2008-2010). Koers Nieuw-West bestond uit gebiedsgerichte projecten gericht op een sociaal economische vooruitgang van de bewoners. De projecten stonden in het teken van de transformatie van de wijken, maar doordat Koers Nieuw-West in 2010 is stopgezet, is het voortbestaan van veel projecten ook op losse schroeven komen te staan. Het kunst- en cultuurbeleid van Nieuw-West sluit aan op het Kunstenplan 2009-2012, vastgesteld door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (Dmo 2008). In beide beleidsnoties staat talentontwikkeling (naast community art, festivals, culturele knooppunten, broedplaatsen en beeldende kunst) als één van de centrale pijlers: "Een cultuurloopbaan begint met het op jonge leeftijd leren kennen van het eigen talent. Voor elk kind afzonderlijk moet er

de mogelijkheid zijn om op zijn eigen niveau zijn talent te ontwikkelen." (Dmo 2008: 15) De visie van het stadsdeel met betrekking tot kunst en cultuur richt zich op bestaande infrastructuur en reeds aanwezige culturele instellingen en creatieve ondernemers. Daarbij wil het nieuwe initiatieven aanmoedigen en de samenwerking tussen verschillende partijen versterken.

Veldbeschrijving

CASUS 1: STUDIO WEST

Jongeren in Amsterdam, tussen de 14 en 25 jaar kunnen bij Studio West workshops volgen in verschillende kunst-disciplines; theater, muziek, dans en media. Daarnaast biedt Studio West ook regelmatig *masterclasses* en coachingstrajecten aan om, naar eigen zeggen, het doorgroeien van jongeren te stimuleren. Daarbij is sinds 2009 het Junior Workshop Docent Traject van start gegaan, waarbij gevorderde deelnemers didactische trainings- en coachingsprogramma's krijgen.

www.studiowest.nl

Naast het volgen van workshops is het ook mogelijk een ruimte te huren voor het maken van een eigen productie. Het aanbod van Studio West is bedoeld voor alle jongeren uit Amsterdam, maar vooral uit Nieuw-West. Jaarlijks volgen hier ongeveer 700 jongeren workshops of een jaartraining. Studio West werkt veel samen met middelbare scholen in de omgeving. Ongeveer 1000 scholieren komen jaarlijks door deze samenwerking in aanraking met Studio West.

In het beleids- en activiteitenplan van Studio West wordt ingegaan op het belang voor het stadsdeel. Hieruit blijkt dat 40 tot 50 procent van de jongeren die deelnemen aan de workshops en trainingen uit Nieuw-West komen. "De andere helft komt verspreid uit Amsterdam en een klein deel zelfs buiten de stad." (Mirjam Terpstra, projectleider Studio West) Er is een grote aandacht voor de jongeren uit het stadsdeel, omdat die zijn opgegroeid in een omgeving waar in eerste instantie minder kansen aanwezig zijn.

Het stadsdeel heeft volgens Studio West vooral belang bij de totstandkoming van contacten tussen jongeren uit verschillende culturen en met verschillende achtergronden. "Jongeren uit verschillende culturen en van uiteenlopende opleidingen komen via Studio West met elkaar in contact en ontdekken een gemeenschappelijke passie. Door theater te maken of te dansen, leren ze verschillen overbruggen en samen een mooi resultaat neer te zetten." (Beleids- en activiteitenplan Studio West)

www.studiowest.nl

Vanuit Studio West is er ook aandacht voor de ontwikkelingen op persoonlijk vlak. "Het biedt ruimte om op een speelse manier de eigen identiteit te verkennen." (Beleids- en activiteitenplan Studio West) Door participatie en samenwerking is het volgens Studio West mogelijk om verschillen te overbruggen. "Doordat er veel ge-

mixte groepen (op grond van culturele achtergronden) zijn, is het voor de jongeren heel normaal om respect voor elkaar en elkaars achtergrond te hebben." (Mirjam Terpstra, projectleider Studio West) Bovenal is Studio West van betekenis doordat jongeren kunnen deelnemen aan een zinvolle vrijetijdsbesteding.

"Uiteindelijk is SW een springplank naar de volgende stap, maar dat hoeft niet per se een stap richting kunstopleidingen of podia te zijn. Het is er even goed om erachter te komen waar iemands ambitie ligt." (Mirjam Terpstra, projectleider Studio West) Maar het kan die opstap wel zijn. Studio West biedt workshops voor verschillende niveaus aan, respectievelijk: 'beginners', 'gevorderden' en 'masters'. Naast het ontwikkelen van talenten wordt er ook ingezet op het 'talent presenteren', de tweede pijler. Iedere maand geven 60 jongeren meerdere presentaties op

locatie. Hierbij ligt de focus op het vergroten van het eigen netwerk van de jongeren, doordat ze in aanraking komen met verschillende mensen. Het gebeurt bijvoorbeeld geregeld dat externe partijen een opdracht hebben waaraan jongeren van Studio West mogen meewerken. Deze vorm van *peer education* (jongeren die jongeren les geven) is ook een vorm van doorgroeien.

CASUS 2: PAL WEST MODE

In 2007 opende Pal West Modeteloor zijn deuren op initiatief van Young Designers & Industry (YD+I) en woningbouwcorporatie Ymere. Jongeren van 14 t/m 17 jaar maakten samen met jonge ontwerpers een eigen mode-merk. Naast de jongeren die deelnamen, werden ook vrouwen uit de buurt betrokken bij de productie van de kleding. Voor Pal West: "Het gaat niet per se om talentontwikkeling, maar identiteitsontwikkeling staat voorop." (Peik Suyling, oprichter Pal West) De doelstellingen van de oprichters waren enerzijds gericht op het ontwikkelen van de creatieve vaardigheden bij de jongeren, anderzijds was er ook een maatschappelijke drive: de jongeren laten zien en ze laten ervaren dat ze zelfstandig iets moois kunnen maken. "De jongeren ontwikkelen zich tijdens het proces. Doordat er een eindshow is, is er plaats voor een persoonlijke maar ook een gemeenschappelijke bijdrage. De jongeren kunnen

www.tobiaskrasenberg.com/
WE-WERE-HERE-LOOK-BOOK

hun eigen ideeën en ontwerpen kwijt, maar werken daarnaast ook samen aan een eindresultaat." (Tobias Krasenberg, projectleider Pal West) "Ik denk dat het wel heel veel geholpen heeft in dingen ontdekken en leren. Met name ook het samenwerken met de andere mensen daar." (Puck 21 jaar) Daarnaast lag de focus op het creëren van (ondernemings-)kansen voor jongeren, creëren van werkgelegenheid in Nieuw-West en het bevorderen van samenwerking tussen partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van Nieuw-West. Regelmatig kwamen er opdrachten van externe opdrachtgevers, zoals Casa 400 en The Colour Kitchen³. Naast het modeatelier is er in 2010 ook Pal West Wonen van start gegaan en is zowel het mode- en wonenconcept ook in Rotterdam tot leven gebracht onder de naam: Pal Maas. Voor mijn onderzoek richt ik me specifiek op Pal West Mode. In totaal heeft het drie seizoenen gedraaid, van januari tot en met juni. Door stopzetting van de financiering was Pal West genoodzaakt te stoppen. Daarna zijn projecten met jongeren doorgedaan onder de hoede van de Young Designers Industry. Jaarlijks namen ongeveer 30 jongeren deel aan Pal West.

Het draaide in eerste instantie niet om het eindproduct, maar om de sociale aspecten die bij samenwerking kwamen kijken. Een onderdeel daarvan was een bijdrage leveren aan de buurt. Er werd gehoopt op *community building*, dus dat de jongeren zich na afloop van het project gingen inzetten voor de buurt. Daarnaast zou het de jongeren meer kansen bieden door het scheppen van werkgelegenheid en het tegengaan van schooluitval. Door het samenbrengen van verschillende culturen zou men elkaar beter leren kennen. "Ze wilden een uitwisseling tot stand brengen van jongeren uit verschillende stadsdelen, met verschillende opleidingsniveaus en achtergronden. Jongeren moeten van elkaar kunnen leren en een breed netwerk kunnen opbouwen." (Procesverslagen Pal West Modeatelier 2007)

3

www.palwest.net/west/h/319/54/647/Stichting-Pal-West/Opdrachtgevers-helpen-Pal-West-professionaliseren

Ook voor de betrokken organisaties zou het zorgen voor vernieuwingen en innovatiekansen en daarmee bijdragen aan de economische ontwikkeling van Nieuw West. Met ten slotte de doelstelling: Bijdragen aan een goed imago van het stadsdeel. Peik Suyling heeft aangegeven dat er geen echte binding met het stadsdeel is ontstaan, omdat het project te snel is gestopt, maar Tobias geeft aan dat het zeker positief is geweest voor Nieuw West: "Pal West heeft zeker bijgedragen aan het imago van Nieuw West. Het laat namelijk een positief geluid horen." (Tobias Krasenberg, projectleider Pal West)

www.creatieve-innovatie.nl/75/nl/pal-west-modeatelier

Jongeren en actief burgerschap

*Be more than just a dreamer, move to make them real everyday.
The Visionaries*

KENNISMAKING MET DE JONGEREN

De jongeren die ik heb geïnterviewd, zijn allemaal verbonden geweest aan Studio West of Pal West. Maar hoe zijn zij daar terecht gekomen? Wat was hun motivatie om deel te nemen aan de projecten? Ik stel ze aan u voor:

Achmed (24 jaar, uit Nieuw-West): Hij is zeven jaar geleden voor het eerst in aanraking gekomen met Studio West, omdat een vriend hem had gevraagd mee te doen aan een theater- of filmproductie. Hij is nog steeds verbonden aan Studio West en geeft zelfs af en toe workshops aan jongeren.

Rainer (23 jaar, uit Bijlmer): Afgelopen jaar heeft hij de talent award voor de beste filmmaker in de wacht gesleept bij Studio West. Zijn avontuur bij Studio West is vijf jaar geleden begonnen toen hij via internet op het goedkope aanbod van workshops stuitte. Rainer had altijd al affiniteit met film en is zich dan ook nog steeds op verschillende vlakken aan het ontwikkelen.

Erik (24 jaar, uit Centrum): Vijf jaar geleden kwam Erik op het idee om films te maken. Dit heeft hem nooit meer losgeleten. Hij is toen direct op internet naar workshops gaan zoeken. Studio West bleek erg goedkoop in tegenstelling tot andere film- en theatercursussen.

Michael (20 jaar, uit Diemen): Zeven jaar geleden kwam Michael in Amsterdam wonen. Zijn zus zag een advertentie van Studio West in de tram en vond dat echt iets voor Michael, want hij was altijd al met films bezig. Zodoende had hij zich aangemeld voor het filmproductiehuis. Vier jaar lang was het zijn tweede huis en nog steeds komt hij regelmatig langs.

Gerome (25 jaar, uit Bijlmer): Zes jaar geleden kwam hij samen met een vriend een nummer opnemen in Studio West. De sfeer sprak hem erg aan en langzaamaan is hij steeds meer gaan doen bij Studio West.

Laila (24 jaar, uit Nieuw-West): Voor Laila was het opnemen van een zelfgeschreven nummer onderdeel van haar eindexamen. Hierdoor kwam ze voor het eerst met Studio West in aanraking en ze vond het er heel erg leuk. Daarna is Laila gaan studeren en pas in het tweede jaar van het hbo kon ze zich weer met muziek bezig houden. Ze besloot weer eens bij Studio West langs te gaan. Inmiddels volgt ze nog af en toe een workshop, maar ze is ook met andere productiehuisen verbonden.

Valerie (24 jaar, uit Bijlmer): Inmiddels woont ze in Londen om haar muzikale dromen na te jagen, maar zes jaar geleden kwam ze voor het eerst bij Studio West. Een passie voor zingen en muziek had ze altijd al en een tip van een goede vriendin heeft haar bij Studio West gebracht.

Vaizel (25 jaar, uit Nieuw-West): Hij is zes jaar geleden begonnen bij Jong Rast, de theaterafdeling van Studio West. Op de mbo-theaterschool kwam Natasha een promo voor Jong Rast doen. Vaizel was erg van haar onder de indruk en besloot auditie te doen. Zijn passie voor theater en vrouwen heeft er voor gezorgd dat hij jaren later nog steeds met Rast op pad gaat.

Gino (21 jaar, uit Centrum): Hij heeft meegedaan aan het eerste jaar van Pal West. Samen met zijn beste vriend werd Gino benaderd door de gemeente om mee te doen en te helpen met de promotie ervan. Er volgde een *fotoshoot* van de jongeren om zo nog meer jongeren te benaderen en bij het project te betrekken.

Madeleine (21 jaar, uit Oost): Zij was op haar middelbare school al erg goed in textiele vormgeving. Op een gegeven moment kon Madeleine nog weinig leren en haar juffrouw vertelde haar van Pal West. Na een uitgebreide aanmeldingsbrief werd Madeleine in 2008 toegelaten om mee te doen met de tweede lichting.

Puck (21 jaar, uit Oost): In 2008 kwam Puck bij Pal West terecht, doordat ze een van de begeleiders al kende. Puck zat namelijk al bij een jongerenproductiehuis genaamd Nowhere, waar die begeleider ook werkte.

Sharif (22 jaar, uit West): Ook hij zat in de tweede jaargang van Pal West. Sharif kende een meisje bij het stadsdeel West en zij bracht hem met Pal West in aanraking. Dit kwam omdat Sharif in zijn eigen stadsdeel (toen nog Baarsjes) actief was met projecten.

Laura (21 jaar, uit Zuid): tijdens haar middelbare school is ze bij Pal West gekomen. Het is alweer een tijdje terug en ze gelooft dat haar moeder haar heeft aangemeld. Het leek haar wel leuk.

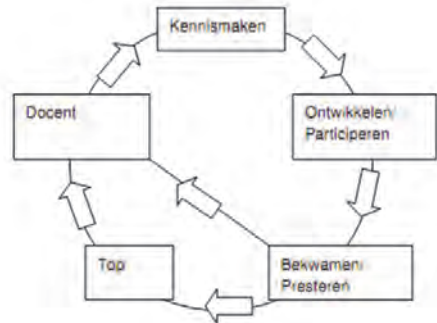
DE VERSCHILLENDE STADIA VAN TALENTONTWIKKELING DOORLOPEN

Talentontwikkeling wordt ingezet om de eigen krachten te versterken en hiermee bij te dragen aan maatschappelijke doeleinden als participatie en burgerschap. Talentontwikkeling is opgedeeld in vier verschillende lagen, te weten: kennismaken/ontdekken, ontwikkelen/participeren, bekwamen/presteren en de top. Zowel Pal West als Studio West richten zich vooral op de eerste drie. De eerste laag van het kennismaken en ontdekken is voornamelijk te bereiken door de optredens en shows die toegankelijk zijn voor publiek. Op dit punt is het mogelijk om in aanraking te komen met verschillende disciplines. Wanneer de jongeren al deelnemen aan de projecten gaat het over 'ontwikkelen en participeren', de tweede laag. Bij de derde laag, bekwamen en presteren, gaan de jongeren een stapje verder. Hierbij valt te denken aan het volgen van een masterclass waar de jongeren zich verder kunnen specialiseren. Ook zijn er open avonden en shows waar de jongeren de mogelijkheid krijgen om hun talent te laten zien aan een groter publiek. Bij Pal West werd er bijvoorbeeld maandenlang toegewerkt naar de eindshow. Ten slotte probeert Studio West ook de jongeren door te laten stromen naar kunstopleidingen en culturele podia. Een veel aangehaald voorbeeld van

doorstromen naar de top is de rapformatie Zwartlicht, die hun carrière begonnen zijn bij Studio West.

In onderstaande figuur zijn deze verschillende fasen van talentontwikkeling weergegeven. Hieruit wordt duidelijk dat bij de onderzochte projecten de fase van de 'top' niet direct een rol speelt.

Vanuit het 'bekwamen/presteren' staat er een pijl richting docent. Dit heeft betrekking op het mogelijke docentschap van de deelnemende jongeren aan de projecten. Bij Studio West is hiervoor zelfs een aparte workshop. Pal West legt dit verband niet direct, maar sommige jongeren werden wel gevraagd om af en toe nog een steentje bij te dragen aan een project.

De motivaties van de jongeren om aan Studio West of Pal West mee te doen, verschillen onderling. De meesten hadden al enige affiniteit met muziek of mode, maar voor een enkeling was dat niet het geval. De meeste jongeren wisten op het moment van deelname nog niet waar hun talenten lagen. De jongeren geven aan dat dit ook met de leeftijd te maken heeft, omdat ze nog jong waren. "Zeker in deze tijd waarin we nu leven. Het is nu echt zo, van je moet nu weten wat je wilt gaan doen. Maar dat weet je nog helemaal niet want je bent er nog niet mee in aanraking geweest." (Sharif 22 jaar)

De eerste fase bij talentontwikkeling is het ontdekken van je talenten. Alle ex-deelnemers vinden dat hun talenten verder zijn ontwikkeld bij de projecten. "Het is zeker wel een plek waar je een bepaalde kant kan ontwikkelen en waar je kunt doorstromen naar de professionele kant." (Achmed 24 jaar) Duidelijk wordt dat het heel erg je eigen keuze is of en hoe je je verder wilt ontwikkelen, maar de docenten en medewerkers van de projecten heb-

ben hierbij een belangrijke motiverende rol. "Mede door aanmoediging van de docenten heb ik besloten verder in de muziek te gaan, daarom ben ik ook naar Londen gegaan. Ik denk dat ik dat anders niet had gedurfd hoor." (Valerie 24 jaar) Doordat het niveau van de deelnemers verschillend is, kunnen ze hun eigen doelen samenstellen in samenwerking met de docenten. "Ik wist al wel dat ik talent had, haha. Voor mij was juist dat ontwikkelingsdeel heel belangrijk. Want ik had gewoon gekozen: ik wil modeontwerpster worden. Ik ga daar in door en ga nu niet iets totaal anders doen. Maar juist die andere mensen wisten nog helemaal niet wat hun talent was en daarin zijn ze zo vrij gelaten dat ze spelen met de dingen die ze boden." (Madeleine 21 jaar)

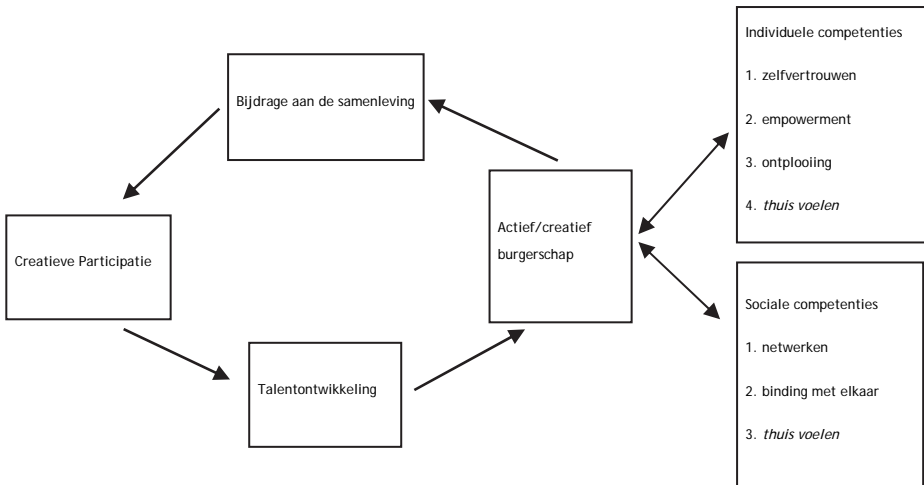
Een fase verder is doorstromen en het bekwamen van de talenten. De docenten betrokken enkele leerlingen bij hun eigen projecten, wanneer ze zagen dat iemand het heel leuk vond en er ook nog eens erg goed in was. Een voorbeeld is Puck: "We hebben ook in het Boijmans Van Beuningen wat gedaan. Dat was ook echt heel bijzonder. Ze hadden Pal West gevraagd om een soort van een tentoonstelling in te richten." (Puck 21 jaar) Bij het doorstromen en bekwamen is de rol van de docent belangrijk volgens de jongeren. "Als docenten zien dat je aan het groeien bent, dan adviseren ze om auditie te doen. Zo gaat iedereen op een gegeven moment een stapje verder." (Vaizel 25 jaar) De opgedane ervaring bij de projecten hebben ervoor gezorgd dat de jongeren een stap verder zijn gegaan met het bekwamen van hun talenten. "Doordat ik bij Studio West die dingen kon gaan doen, heb ik die stap gezet om zeg maar audities te gaan doen." (Achmed 24 jaar)

Van de respondenten is er niemand echt doorgestroomd naar de top. De jongeren hebben het wel allemaal over de rapgroep Zwartlicht. "Ja, bijvoorbeeld Zwartlicht, met Akwasi en Leeroy komen ook van Studio West. Zij zijn echt naar de top doorgestroomd." (Vaizel 25 jaar) De projecten zijn voor zes jongeren een opstap geweest naar kunst- en theateropleidingen. Drie jongeren hebben helemaal geen 'creatieve' opleiding gevolgd. De

overige vier wel, maar geven aan niet direct beïnvloed te zijn door deelname aan Pal West of Studio West.

DE COMPETENTIES VAN ACTIEF BURGERSCHAP

In onderstaand schema is te zien dat deelname aan de projecten zorgt voor de voorwaarden ofwel competenties van actief burgerschap. Doordat de jongeren meedoen aan projecten van Studio West of Pal West ontwikkelen ze hun talenten. "Ik ben pas 21, maar heb al heel veel gedaan voor mijn leeftijd qua werk. Ik heb van alles en nog wat gedaan. Ook productie en producer. En dat komt wel allemaal een beetje door Pal West, omdat ik daar ervaring heb opgedaan en mensen heb leren kennen." (Gino 21 jaar) Gino geeft aan dat hij op technisch vlak heeft geleerd en dat hij een netwerk heeft opgebouwd. Daarbij spelen de projecten ook een rol bij individuele competenties, die ook wel als voorwaarden van actief burgerschap gelden. De sociale competenties hebben betrekking op het opgedane netwerk en het omgaan met elkaar. De creatieve participatie draagt zo bij aan de voorwaarden van actief burgerschap:

DE PERSOONLIJKE EFFECTEN VAN TALENTONTWIKKELING

Uit de gesprekken met de jongeren is gebleken dat de deelname op verschillende niveaus van invloed is geweest. Niet iedereen had direct het idee dat het heeft bijgedragen op persoonlijk vlak, maar uiteindelijk kwamen alle jongeren tot de conclusie dat het hier wel degelijk aan heeft bijgedragen. Deze verandering kwam doordat ze zelf niet hadden stilgestaan bij de mogelijke invloed van de projecten op hun leven. In de loop van een interview konden de respondenten beter aangeven wat de effecten van de projecten waren.

Zelfvertrouwen

Een burger kan pas een actieve burger worden, wanneer hij of zij over voldoende zelfvertrouwen bezit, aldus Tonkens en Hurenkamp (2011: 132). Om bewust een actieve bijdrage te leveren voor het gemeenschappelijke belang, is het nodig om te geloven dat wat je doet ook van nut kan zijn. Voor het vergroten van het zelfvertrouwen is het dan ook belangrijk te weten waar je goed in bent, dus waar je talenten liggen.

“Ik denk dat uiteindelijk iedereen wel het gevoel heeft gehad van nou ik ben trots op wat ik gemaakt heb. Ik denk wel dat ik meer zelfvertrouwen heb gekregen.” (Puck 21 jaar)

Op het moment van deelname waren de jongeren tussen de 15 en 20 jaar. Voor jongeren was dit een periode waarin veel keuzes gemaakt moesten worden, waaronder een studiekeuze.

“Studiekeuze is zo kut en zo moeilijk. Je weet toch niet wat je over 5 jaar wil. Dus ik denk wel dat Pal West mij heeft geholpen.” (Madeleine 21 jaar) Het is een periode waarin ze vaak nog niet goed wisten waar ze goed in waren. De meeste jongeren gaven aan dat het een periode was waarin ze nog geen duidelijk beeld voor ogen hadden. “Dat is met meer dingen, dat ik ze nu anders zal doen. Maar dat komt gewoon met de leeftijd. Zoals ik als zei, je weet het niet op je 15^e.” (Rainer 23 jaar)

De jongeren geven ook aan dat Pal West en Studio West van invloed zijn geweest op bepaalde keuzes die gemaakt zijn. De talentontwikkelingscentra beogen met hun activiteiten bij te dragen aan het vergroten van het zelfvertrouwen van de jongeren en uit de interviews is gebleken dat dit ook daadwerkelijk het geval is. "Dat deed ik daarvoor ook al wel maar ik heb geleerd om niet meer zo schuchter te zijn en zo." (Gino 21 jaar) Naast Tonkens en Hurenkamp (2011) gaat ook Matarasso in op het belang van zelfvertrouwen. Volgens Matarasso (1997) kan actieve deelname aan kunstprojecten het zelfvertrouwen en het vormen van een eigen identiteit vergroten. Deelname aan de projecten heeft voor alle gesproken jongeren invloed gehad op gemaakte stappen en keuzes mede door een bijdrage aan het zelfvertrouwen: "De vrijheid en de acceptatie. Jij bent misschien wel 16 maar kijk eens wat een goeie ideeën je al hebt. Ik denk dat ik daar al wel heel veel aan heb gehad. Je bent niet alleen 16, maar ook gewoon goed ergens in. Dat vertrouwen dat ze je geven." (Madeleine 21 jaar)

Opvallend is dat de jongeren vaak de 'ander' als voorbeeld noemen om het effect aan te geven. Voor de andere deelnemers heeft het volgens de jongeren zeker bijgedragen aan het zelfvertrouwen. "Zij werden daardoor ook zelfverzekerder." (Sharif 22 jaar) In onderstaande citaten is te zien hoe Laura het in eerste instantie ook over de ander heeft en later in het interview pas over zichzelf. Dit is kenmerkend voor de meeste interviews.

"Als ik kijk naar de meisjes en de jongens die er waren, iedereen kreeg natuurlijk even zijn moment of fame. Ik weet dat er een meisje was die best wel verlegen was. Op een gegeven moment hadden we een fotoshoot voor de collectie, dat gebeurde allemaal met de eigen mensen. Het was heel leuk om te zien dat sommigen zich echt ontpopten als model terwijl je dat dan eigenlijk nooit had verwacht." (Laura 21 jaar) Pas in het verloop van het interview geven ze vaak aan dat het voor hen zelf ook heeft bijgedragen op persoonlijk gebied: "Anderzijds heeft het mij op-

geleverd dat ik wat meer vertrouwen had in mijn eigen kunnen. Dat ik wel echt talent had en dat dat wordt erkend en gezien. Zij zeggen bijvoorbeeld van goh, wij zien in jou dat je het kan." (Laila 24 jaar)

Ontplooiing

In de jaren negentig stond zelfontplooiing hoog op de politieke agenda, maar nog steeds wordt er veel over gesproken en voornamelijk in combinatie met burgerschap. Het ontplooiën van de eigen kwaliteiten om zo ook anderen te helpen. Ontplooiing wordt in deze scriptie gezien als voorwaarde voor en effect van actief burgerschap. Met betrekking tot talentontwikkeling is ontplooiing het ontdekken en het ontwikkelen van je talenten:

"Studio West was echt een stap voor hun om hun talent te ontwikkelen en via Studio West hebben ze de stap kunnen maken om echt auditie te doen." (Achmed 24 jaar) De jongeren hebben allemaal te maken gehad met het ontplooiën van hun talenten. Daarnaast hebben de meeste jongeren zich ook op persoonlijk vlak ontplooid door de projecten. De jongeren geven aan dat wanneer je met theater of kunst bezig bent, je eigenlijk ook bezig bent met je persoonlijkheid. "Er zat eigenlijk een soort van culturele therapie aan verbonden. Er rolden af en toe wel tranen enzo, als je als puberjongetje daar bent. Omdat je het eerst bijvoorbeeld niet goed doet en ze het daar heel erg over gaan hebben, over wat je doet hoe je het doet en wat je moet doen." (Erik 24 jaar) Ze geven aan dat ze bepaalde kanten en kwaliteiten hebben ontdekt die ze verder hebben kunnen ontplooiën. Volgens de jongeren kwam dit vooral door de vrijheid die ze hadden. Bij zowel Pal West als Studio West werd je wel begeleid, maar ook heel erg vrij gelaten. Op die manier is het mogelijk om zelf te ontdekken wat je wilt en wat je kunt: "Je kon allemaal echt je ei kwijt. Als je besliste van ik ga iets heel anders doen dan werd je daar ook in gesteund. Je werd niet een richting in gepusht." (Laura 21 jaar)

Ten slotte geven de jongeren aan dat het heel goed mogelijk was om je te ontplooiën, zowel op persoonlijk vlak als op technisch

vlak: "Studio West heeft me heel erg gestimuleerd. Ik heb er ook heel veel geleerd." (Michael 20 jaar)

Empowerment

Sterk samenhangend met zowel het bevorderen van het zelfvertrouwen als ontplooiing is het begrip empowerment: 'Een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie' (Van Regenmortel 2002: 76). "Ik heb er heel veel mooie mensen leren kennen en ik heb ook heel veel over mezelf leren kennen. Ik heb gemerkt waar mijn krachten in zaten." (Sharif 22 jaar) Bij het proces van empowerment worden de eigen krachten aangestuurd. Matarasso zegt daarover: "In dit proces kunnen het vermogen en interesse van mensen in een gemeenschappelijke actie of aanpak gestimuleerd worden. Ze kunnen de kern worden van zelfbeschikking, zelfs van verzet." (Matarasso 2003: 457) Met de focus op de jongeren kan empowerment bijdragen aan het geven van richting aan hun toekomst. De opgedane ervaring zorgt voor het ontdekken van de talenten en het is vervolgens mogelijk om te besluiten of men daar verder ook iets mee wil doen.

Zoals reeds genoemd zijn veel jongeren aan de slag gegaan als junior docent, of hebben zij die ambitie. Dat is een duidelijk voorbeeld van empowerment, dat de jongeren weten waar hun krachten liggen en daarmee verder ook aan de slag gaan. De jongeren ontwikkelen hun *skills* en door er mee door te gaan wordt er een eigen verantwoordelijkheid genomen. Zoals ook met zelfvertrouwen en ontplooiing het geval is, zo is het ook voor empowerment belangrijk dat men het gevoel heeft dat er daadwerkelijk geluisterd wordt. De jongeren worden vrijgelaten in het maken van keuzes en daarbij serieus genomen door de andere deelnemers, maar bovenal door de docenten: "Maar ik denk wel dat waar ze je heel erg in hebben geholpen is het je gehoord voelen als jongere. Niks was gek. Dat ze niet zeiden van ja, dat kan niet.

Maar juist van ja, dat doen we. En dat had wel iets heel bijzonders." (Madeleine 21 jaar)

Bij de projecten is er ook veel ruimte om over de toekomst te denken en te praten. Alle jongeren hebben aangegeven dat de deelname van invloed is geweest op de stappen die ze gezet hebben. In sommige gevallen was dit heel direct, zoals een toelating doen voor een kunstopleiding. Een voorbeeld hiervan is Rainer, hij was afgewezen op de filmacademie maar kwam wel op een reservelijst. Eigenlijk wou hij geen tweede keus zijn. Toen hij uiteindelijk toch werd gevraagd, weigerde hij in eerste instantie. Door aanmoedigingen vanuit Studio West is hij er toch op doorgegaan. De keuze voor werk en opleiding is een gevolg van een toename van empowerment, ofwel de eigen kracht. De jongeren hebben geleerd waar ze goed in zijn en wat ze kunnen bereiken, als ze er maar achteraan gaan en iets mee doen.

Thuis voelen

Bij het hoofdstuk over de theorie is het thuis voelen niet sterk aan bod gekomen als voorwaarde voor actief burgerschap, omdat het in de literatuur ook nauwelijks in deze combinatie voorkomt. Uit de interviews bleek echter al snel dat thuis voelen een belangrijke rol speelt voor de jongeren. Van de respondenten hebben zes uit zichzelf het belang van het thuisgevoel genoemd en gaven daarmee ook aan dat de projecten ook echt een thuisgevoel bij hun opriepen. De overige respondenten heb ik gevraagd of ze zich bij het project thuis voelden en wat dat voor hen inhield. Thuis voelen staat voor hen voor een gevoel van warmte en herkenning.

Omdat het thuis voelen een zodanig prominente rol speelde in de interviews is het niet los te zien van de andere voorwaarden van actief burgerschap. Vandaar dat er in dit empirische hoofdstuk ook aandacht aan wordt besteed.

Naar analogie van Duyvendak (2009) en de Graaf & Duyvendak (2009) maak ik gebruik van het begrip *belonging*. Dit staat voor

het thuisgevoel van de jongeren en of en hoe zij zich verbonden voelen met Studio West of Pal West. Waar het bij Duyvendak en de Graaf gaat om het thuisgevoel op buurtniveau, gaat het hier om projectniveau. Ze hebben een plek gevonden waar ze zichzelf kunnen zijn, zich prettig voelen en kunnen ontwikkelen. "Ze heeft wel het gevoel dat ze in een warm nest terecht is gekomen. En dat is wel wat er voor zorgt dat je zeg maar open uh dat je bloeit zeg maar. Dus dat je ook durft initiatief te nemen. Dat je zelf aangeeft wat je graag wilt doen en dat vraagt." (Laila 24 jaar) Duyvendak (2009) noemt dit *heaven*: een situatie waar je je met gelijkgestemden ophoudt en samen een gemeenschappelijke activiteit onderneemt. Bij het thuisgevoel gaat het om de mensen, zowel de medecursisten als de medewerkers en docenten, aldus de respondenten. Madeleine geeft een sprekend voorbeeld van het thuisgevoel: "De ontwerpers hebben die mensen ook heel erg thuis laten voelen dat ze zelf ook over het geloof en andere onderwerpen gingen praten. Op een gegeven moment gingen sommige meisjes zelfs hun hoofddoek afdoen. Iets wat best wel een big deal is omdat mensen dat buitenshuis gewoon niet doen." (Madeleine 21 jaar)

De jongeren geven aan dat stabiliteit een belangrijk aspect van de projecten was. Het leven van de jongeren was vaak hectisch en de projecten brachten een bepaalde rust in hun leven. "Er gebeurde gewoon veel in mijn leven, maar die mensen, de mensen van Pal West waren er altijd." (Madeleine 21 jaar) Door de regelmaat van de bijeenkomsten zijn de jongeren zich snel thuis gaan voelen. "Zo'n Studio West wordt een soort familie van je." (Michael 20 jaar)

Een andere benaming in de wetenschappelijke literatuur is de *'place identity* om het thuisgevoel weer te geven. "Veel aandacht in het ontstaan van hechting aan plekken gaat daarom - naast de rol van personen - uit naar de wijzen waarop plekken bemiddelen in de vorming van persoonlijke en sociale identiteiten." (De Graaf & Duyvendak 2009: 17) Hierbij spelen de sociale

interacties die op een bepaalde plek plaatsvinden een grote rol, en niet de identiteit van een plek *an sich*. "Het voelt hier gewoon als thuis. Ik herken mezelf ook in de andere. Elke keer als ik hier weer kom dan zie ik weer dezelfde mensen. Ik kom hier natuurlijk ook alweer drie jaar, dus dan raak je er wel aan gehecht. Je wordt dan toch een soort familie weet je." (Rainer 23 jaar) Ten slotte laat Vaizel zien dat hij zich thuis voelt, omdat Studio West de plek is waar hij zichzelf heeft kunnen ontwikkelen. "Het is gewoon een gevoel van thuis, want hier ben ik echt begonnen en hier ben ik echt gaan groeien." (Vaizel 25 jaar)

SOCIALE EFFECTEN VAN TALENTONTWIKKELING

Netwerken

Het uitbreiden van een sociaal netwerk en het aangaan van nieuwe banden is zowel een persoonlijk- als sociaal effect. Het opdoen van een netwerk wordt door alle respondenten genoemd als een positieve bijdrage van de deelname aan de projecten. Uit de theorie is gebleken dat er tegenwoordig meer sprake is van lichte verbanden dan de vroegere zware en sterke banden. We leven in een tijd waarin juist de zwakke banden van belang zijn voor het uitbreiden van het netwerk en zo de informatietoevoer te kunnen vergroten. Het overbruggende karakter van de zwakke banden zorgt ervoor dat we sneller aan meer informatie kunnen komen en met andere groepen in contact komen (Granovetter1973; Putnam 2000). Uit de interviews is ook gebleken dat de connecties die de jongeren hebben opgedaan in eerste instantie een goede bijdrage zijn aan hun professionele netwerk. Onder andere Trienekens (2009) geeft aan dat deelname aan maatschappelijk georiënteerde kunstprojecten van invloed is op sociale cohesie, maar met name op micro- en mesoniveau. Het draagt bij aan persoonlijke netwerken en meer binding met elkaar: "En natuurlijk ook de mensen die je ontmoet en het netwerk dat je opbouwt. De mensen die ik daar heb leren kennen en ontmoet, die ken ik ook allemaal. Zoals dansers en acteurs en zij groeien ook met mij door. Met mijn generatie mee. Daar heb ik ook heel veel aan. Ik heb er

al veel klusjes uit kunnen halen, voorbeeld ook dansers voor videoclips. Ik ken ze allemaal. Dus dat is wat je anders ook echt mist. Je hebt een netwerk." (Michael 20 jaar) Of: "Als ik een klein projectje heb dan weet ik inderdaad wie ik kan gaan bellen. En dat zijn inderdaad mensen die ik ken van Studio West." (Erik 24 jaar)

Daarbij heeft het voor veel van de jongeren ook vriendschappen of in ieder geval kennissen opgeleverd. "Ja ik heb daar een hele vriendenkring. Ik ken echt veel mensen daar." (Vaizel 25 jaar) In de huidige netwerksamenleving waarin individualisering een grote rol speelt, is het sociaal kapitaal van groot belang. Volgens Sennet (2000) produceert deze samenleving waarin men zelf actief invulling aan de vrije tijd en ruimte moet geven dan ook winnaars en verliezers. Vooral risicogroepen hebben baat bij het vergroten van het sociaal kapitaal. Ehlen (2010: 7) omschrijft dit als volgt: "Het netwerk van sociale verbindingen met anderen is gebaseerd op respect, waardering, gedeelde opvattingen en wederkerigheid, waardoor een aantal materiële en immateriële middelen beschikbaar is of komt, die voor de leden van het netwerk van nut zijn bij het handelen." Hierbij hoort ook het hebben van een sterke identiteit om tot een gemeenschapsgevoel te komen. Om binding met elkaar aan te gaan, moet je zeker van jezelf zijn. Daarvoor is het nodig te weten wie je bent, wat je wilt en waar je staat. Peik Suyling (medeoprichter Pal West) spreekt met betrekking tot Pal West dan ook liever over identiteitsontwikkeling dan over talentontwikkeling.

Binding met elkaar

De jongeren hebben door deelname aan de projecten hun netwerk uitgebreid, zowel op professioneel vlak als het maken van vrienden. De projecten beogen ook bij te dragen aan binding met elkaar. Hierbij gaat het vooral om respect hebben voor elkaar. Alle jongeren geven aan dat dit zeker het geval is geweest. Het samenwerken heeft hieraan ook bijgedragen. "We deden ook heel veel samen. We hebben met elkaars dingen heel erg geholpen en

met elkaar meegedacht." (Puck 21 jaar) De jongeren geven aan dat er in het begin van het project of een workshop vaak groepjes zijn, maar dat er in de loop van de tijd meer samenwerking is. "Je deed het dan wel echt met zijn allen. Het ging niet helemaal automatisch maar het gebeurde wel." (Puck 21 jaar)

Een belangrijke uitkomst van het samenwerken is dat het vooroordelen heeft weggenomen over de mensen met een andere achtergrond. "En je leert ook wel anders met mensen omgaan. Uhm ik heb wel geleerd do not judge before discover. Je hebt toch vaak ook wel vooroordelen." (Gino 21 jaar) De jongeren komen uit verschillende delen van Amsterdam en hebben verschillende achtergronden. "Ik ging ineens met hele andere soort mensen om waar ik normaal eigenlijk helemaal niet mee om zou gaan. Dat vond ik wel heel erg leuk." (Laura 21 jaar)

De respondenten zagen het ontmoeten van verschillende soorten mensen als zeer waardevol. "Het is ook interessant om zo veel verschillende persoonlijkheden te zien en waar ze naar toe willen." (Gino 21 jaar) Daarom zet de overheid ontmoeting in voor het bevorderen van actief burgerschap als oplossing voor maatschappelijke problemen: "Gebrek aan sociale interetnische cohesie geldt nu als het centrale probleem. Verbinden wordt de cruciale taak. Er is ook sprake van een herontdekking van het sociale als apart domein, naast de economie/markt en het mondige individu." (Tonkens 2009: 13)

"Ja, ik ben wel wat meer open minded geworden en ook wel anders in mijn denkwijze. Je moet echt respect hebben voor iedereen, dat had mijn moeder natuurlijk altijd al bijgebracht, maar nu kreeg je echt nog meer respect voor alle culturen en voor iedereen bij elkaar. Je leert met iedereen omgaan. We zijn gewoon allemaal één." (Vaizel 25 jaar)

Zoals gezegd waren er in het begin veel groepjes en verliep het onderlinge contact niet heel soepel. "Ik zat toch meer in een groepje van Nederlanders. Ik werd best wel buiten gedrukt samen

met de andere Nederlandse mensen." En even later: "Zij waren ook wel zo van jullie zijn allemaal anders. Jullie komen niet uit deze buurt en doen allemaal vwo." (Madeleine 21 jaar) Na verloop van tijd ontstond er meer binding met elkaar. Een mooi voorbeeld van de samenkomst van culturen bij Pal West klinkt uit het volgende citaat: "Een meisje had allemaal hoofddoeken meegenomen. Toen gingen we met zijn allen een hoofddoek opdoen (...) allemaal van die blanke en ook jongens met zo'n hoofddoek op." (Puck 21 jaar)

Uit de interviews is op te maken dat het contact tussen de verschillende jongeren op een positieve manier heeft bijgedragen aan de beeldvorming over elkaar: "Iedereen heeft altijd wel een visie over een bepaalde bevolkingsgroep, zowel de Marokkanen over Nederlanders als andersom Ik denk dat dit soort projecten wel daar verandering in kunnen brengen." (Sharif over Pal West)

Thuis voelen

Ook onder de sociale effecten van talentontwikkeling en als voorwaarde van actief burgerschap komt thuis voelen aan bod. Waar het als persoonlijk effect meer gaat over een situatie, speelt hier juist de fysieke omgeving een rol in het thuisgevoel. In dit geval spreekt Duyvendak (2009) van haven: een veilige en een voorspelbare plek. Het kan hier gaan over de wijk maar ook over Studio West of Pal West zelf. Opvallend is dat de meeste respondenten niet anders zijn gaan denken over de buurt. Voor sommige was Nieuw-West totaal onbekend, maar anderen zijn daar opgegroeid. De respondenten geven aan dat het echt ging om de Garage Notweg (locatie van Pal West) of het gebouw van Studio West. En dat is wel een plek waar ze zich thuis voelen, maar dat komt door de mensen. Van een thuisgevoel in de buurt is geen sprake, althans niet voor de jongeren die zelf niet opgegroeid zijn in het stadsdeel. De projecten hebben ook niet bijgedragen aan het vergroten of tot stand brengen van binding met de wijk.

EEN BIJDRAGE AAN DE SAMENLEVING

Naast de voorwaarden speelt ook de wederkerigheid een rol bij actief burgerschap, aldus Tonkens en Hurenkamp (2011). Deze wederkerigheid staat voor een bijdrage aan de samenleving en kan zowel op een directe als een indirecte manier plaatsvinden. Door het ontwikkelen van talenten op creatief gebied is de creatie van de jongeren als zodanig een contributie aan de samenleving. De workshops leiden tot een voorstelling, of de opname van een eigen cd. Ze geven de uitkomsten van hun creativiteit terug. Een andere manier van bijdragen is dat ze hun kennis en vaardigheden overdragen. Jongeren die zelf docent worden zijn hiervan een duidelijk voorbeeld. Zij geven hun verworven kennis door aan een nieuwe lichterling.

Bij Studio West worden workshops tot junior docent of *peer education* aangeboden. De meeste van de jongeren die ik heb gesproken, hebben deze gevolgd. *“En daarnaast geef ik nu ook workshops als junior docent bij Studio West.”* (Gerome 25 jaar) De jongeren van Studio West worden aangemoedigd om deze workshop te volgen als de docenten zien dat ze er aanleg voor hebben: *“En af en toe ging ik al anderen begeleiden en helpen uit de groep. Dus ze zagen wel een docent in mij. Vandaar dat ze aan me gevraagd hadden of ik het leuk zou vinden om een keer workshops te geven.”* (Achmed 24 jaar) Opvallend is dat zes van de jongeren die ik heb gesproken momenteel lesgeven, of dat ze dit in het verleden al hebben gedaan. Daarbij geven drie jongeren aan dat ze dat in hun kunstdiscipline graag in de toekomst willen doen: *“En later als ik heel groot ben. Uhm ik vind het heel leuk om over projecten en concepten na te denken. Dus ik hoop dat ik op een gegeven moment andere mensen daarbij ook kan helpen. Het lijkt mij geweldig om ook dingen te creëren en mensen een kans te geven die weinig kansen hebben.”* (Laura over Pal West)

Bij één respondent was het geen gespreksonderwerp, althans hij gaf in ieder geval niet uit zichzelf aan dat hij ambitie heeft voor het docentschap. Tenslotte zijn er drie jongeren van Pal West die

wel regelmatig worden betrokken bij workshops, maar niet op regelmatige basis lesgeven. De jongeren van Pal West geven aan graag hun kennis over te dragen, maar hun bijdrage is meer gericht op het helpen en begeleiden bij projecten. De bijdrage van de jongeren van Pal West komt met name tot stand door samenwerking met voormalige projectleiders. "Later heb ik voor het andere jaar ook nog een workshop gegeven samen met Jesse Faber. Dat was volgens mij voor de tweede Pal West." (Sharif 22 jaar) Een voorbeeld is het Casa400 project. Het hotel Casa400 heeft aan Pal West gevraagd een kledinglijn te ontwerpen en te maken voor de werknemers van het hotel. Hierbij is een aantal jongeren, waaronder Puck en Madeleine, gevraagd om mee te doen: "Laatst nog werd ik opgetrommeld, want er waren 20 nieuwe bestellingen voor Casa 400." (Puck 21 jaar)

Hierbij is Puck geen uitzondering. Vijf meiden hebben ten tijde van Pal West extra naailessen gevolgd bij projectleider Kirsten om hun vaardigheden verder te ontwikkelen. Onder andere door hun interesse en talent is er tussen sommige van hen nog steeds een samenwerking, zij het niet meer voor Pal West. De rol van docent is een duidelijk voorbeeld van een bijdrage aan de samenleving. De beweegreden van sommige jongeren is om hiermee ook iets terug te doen. Een voorbeeld hiervan is Laila. Zij heeft na haar studie cultureel maatschappelijk werk op deze afdeling lesgegeven aan studenten. "Zeg maar de opleiding waar ik eerst zat ging ik stagebegeleiding en onderzoekbegeleiding geven." (Laila 24 jaar) Toch is het ook nog een ambitie van haar om muziekworkshops te geven aan deelnemers van Studio West. Op die manier wil ze namelijk actief iets terugdoen voor wat ze er heeft geleerd.

Achmed beschrijft de wederkerigheid niet alleen vanuit zijn kant, maar ook vanuit Studio West. Zij helpen hem en hij helpt hun. Zo werkt dat gewoon, aldus Achmed. "Ik klopte aan bij SW, de familie eigenlijk, met de vraag of ze me konden helpen. Kunnen jullie wat dingen posten op het internet dat ik lessen ga geven? Ja, pri-

ma doen we. Een andere keer vragen ze mijn dan weer of ik het leuk vind om workshops te geven." (Achmed 24 jaar)

Een belangrijke kanttekening op het gebied van bijdragen aan de samenleving is dat de jongeren nog steeds jong zijn. Ze hebben nog een heel leven voor zich, en het is waarschijnlijk dat de houding van de jongeren mettertijd verandert. Misschien zijn het in de toekomst inderdaad allemaal docenten, maar ook is het mogelijk dat ze allemaal tot de conclusie komen dat het lesgeven niet voor hen is weggelegd. De interviews zijn een momentopname en zeggen niets over de toekomst.

EEN BIJDRAGE AAN HET IMAGO VAN NIEUW-WEST?

Slechts drie respondenten komen zelf uit Nieuw-West, maar alle respondenten hebben een mening over het stadsdeel. Ze geven aan dat er naast de projecten niet veel te beleven is in het stadsdeel. Het is daarom van belang dat Studio West blijft bestaan en dat er een goede aansluiting met de jongeren blijft. "Als Studio West er niet meer zou zijn of nooit geweest denk ik dat jongeren toch meer op straat zouden gaan hangen en andere dingen doen." (Achmed 24 jaar) Volgens de respondenten uit Nieuw-West is de bekendheid van Studio West in het stadsdeel inmiddels groot. Bij Pal West was dit minder het geval, omdat er geen verschillende disciplines werden aangeboden.

Bij de herontwikkeling van aandachtwijken is het zorgen voor binding met de buurt een belangrijk doel. Op een bepaalde manier is er een bijdrage geleverd aan het imago van Nieuw-West, omdat hierdoor verschillende mensen in aanraking komen met het stadsdeel. "Bij de eindpresentatie worden ook de familieleden en soms de leraren van de jongeren uitgenodigd. We hadden ook opdrachten waarvoor de jongeren de wijk in moesten." (Tobias, projectleider Pal West) De projectleiders en de respondenten hebben aangegeven dat deelname niet zozeer zorgt voor binding met de buurt. De respondenten die uit andere stadsdelen komen, geven aan dat hun beeld van Nieuw-West niet is veranderd, on-

danks dat ze daar vaak waren. Men vindt eerder dat de projecten een positieve bijdrage zijn voor het stadsdeel doordat de jongeren uit de buurt kunnen deelnemen. "Ik denk dat zoiets heel belangrijk is voor een wijk en dat de wijk heel saai is als er zoiets niet zou zijn." (Erik 24 jaar) Hij motiveert later: "Een wijk moet culturele dingen hebben. En ik denk dat je daar het meest in slaagt als je jongeren weet te bereiken die uit een bepaald milieu komen. En hun te maken tot iets." Het is niet dat de deelnemers door het meedoen met de projecten meer met het stadsdeel zijn verbonden. "Het is nog steeds niet mijn buurt, haha. Nee, maar het was leuk." (Gino 21 jaar)

De respondenten gaven aan dat het heel belangrijk is dat er veel mensen met verschillende achtergronden meededen. "Ik ben best wel met veel verschillende mensen opgetrokken voor een half jaar en ik denk wel dat dat wel veel heeft gedaan met hoe je in het leven met mensen omgaat." (Puck 21 jaar) En juist doordat het in Nieuw-West was gevestigd, deden ook de jongeren uit dit stadsdeel mee. In een ander stadsdeel zou de groep van de deelnemers er waarschijnlijk heel anders uit zien. "Ik denk dat daarmee een hele grote deur voor die mensen daar openstond. Als het in Zuid was geweest, was het echt anders. De mensen uit Nieuw-West, no way dat zij dan naar het project waren gegaan. Echt no way. Dat was echt veel te veel moeite." (Madeleine 21 jaar) Tien van de dertien respondenten vonden de locatie van de projecten dan ook positief. Twee respondenten gaven aan dat de locatie er niet toe doet en één respondent vond de locatie juist negatief. Naar zijn mening sloot Pal West niet aan bij de doelgroep, namelijk de jongeren uit Nieuw-West.

Zowel bij Pal West als bij Studio West geven de respondenten uit zichzelf aan dat ze het opvallend en leuk vinden dat er bij de organisaties een dergelijke grote verscheidenheid aan culturen was. Sharif laat zien dat de projecten niet buurtgebonden zijn maar juist wijkoverschrijdend: "Ja precies, en in aanraking komen met elkaar. Ik denk dat de jongeren vanuit Nieuw-West in

aanraking komen met typetjes als Ikrem, Kiki en zo en als ze samenwerken met elkaar en daarmee ook met elkaar in gesprek gaan. Dan beginnen ze elkaar ook te begrijpen. Dan heb je naar mijn idee al heel veel bereikt. Want de mensen zouden anders op straat gewoon langs elkaar heen lopen. Maar nu, als ze elkaar zien, dan zullen ze elkaar groeten. Er is een band ontstaan. Je schept zo dus een band tussen mensen uit heel Amsterdam en dus niet alleen voor de mensen uit Nieuw-West. Dat is ook wel een dikke plus geweest.” (Sharif 22 jaar)

Tijdens de interviews bleek dat op het gebied van ‘binding’ er meer sprake is van binding met elkaar dan een binding met de omgeving. In een gesprek met Mirjam Terpstra, projectleidster van Studio West, wordt duidelijk waarom de jongeren zich niet per se binden met de buurt. Volgens Mirjam komt dat omdat de jongeren in Amsterdam toch al heel mobiel zijn. “Ze zijn minder plaatsgebonden omdat hun leven zich afspeelt op plekken waar iets valt te doen.” Dat hoeft volgens Mirjam dan ook niet te betekenen dat naast Studio West heel Osdorp belangrijk wordt voor de jongeren. Volgens Tobias Krasenberg, social designer en voormalig projectleider bij Pal West, heeft Pal West zeker bijgedragen aan het imago van de buurt. “Het laat namelijk een positief geluid horen. Bij de eindpresentatie worden ook de familieleden en soms leraren van de jongeren uitgenodigd. Vaak is het voor de ouders voor het eerst dat ze zien waar de jongeren daadwerkelijk mee bezig zijn. Op die manier breng je ook de mensen bij elkaar.” Laila heeft het over ‘be out there’ om meer binding met de wijk en te leggen. Zowel om de aandacht van de bewoners te vragen, maar ook om nieuwe jongeren die tot de doelgroep behoren binnen te halen. Meer samenwerking met andere groepen en projecten kan daarbij helpen.

HET SUCCES VAN TALENTONTWIKKELINGSPROJECTEN VERKLAARD

Alle respondenten geven aan dat hun deelname van invloed is geweest op de gemaakte stappen in hun leven. “Ik zou echt niet weten wat ik dan had gedaan hoor. Dan was het waarschijnlijk

allemaal heel anders gelopen dan waar ik nu ben. Want ja, ik heb de contacten en ervaringen daar dus opgedaan en die hebben mij gebracht tot waar ik nu ben.” (Gino 21 jaar)

Maar hoe komt het toch dat de projecten zo positief worden ontvaard bij de respondenten? Wat geven zij aan als de ingrediënten van het succes? “Als je vertrouwd raakt met mensen en je hebt talent en je bent ambitieus, dan zal je ook zeker doorgroeien. Want ja, als je je omringt met allemaal goede mensen dan heb je het ook goed, wordt wel eens gezegd.” (Michael 20 jaar)

Het gaat hierbij om de persoonlijke ambitie. Het is volgens de respondenten niet nodig om deze van tevoren al te hebben, maar deelname heeft geen zin wanneer geen ambitie wordt ontwikkeld. Ten tweede is de rol van docenten van groot belang. Bij zowel de persoonlijke als sociale effecten werd steeds duidelijker dat de houdingen van de docenten en medewerkers daarvoor heel belangrijk waren. Zij zijn degenen die samen met de jongeren effecten bewerkstelligen.

Ambitie als voorwaarde

Talentontwikkelingsprojecten op het gebied van kunst en cultuur zijn volgens de meeste respondenten niet voor iedereen weggelegd. Op het moment van deelname aan een workshop of project moet er een bepaalde mate van ambitie aanwezig zijn. Marjan Jonk, voormalig adviseur en projectleidster van Koers Nieuw-West geeft in een gesprek aan dat het van belang is om in te zetten op doorlopende leerlijnen. Dit houdt in dat er voldoende en goed aanbod moet zijn binnen het basisonderwijs en dat dit ook goed moet aansluiten op zowel het middelbaar onderwijs als op buitenschoolse activiteiten. Op deze manier kan ambitie al snel worden ontdekt en bevorderd. Ook Rainer geeft aan dat vroeg beginnen met kunst- en cultuureducatie belangrijk is. Het is lastig om op latere leeftijd nog grote ontwikkelingen te bewerkstelligen wanneer er helemaal geen ambitie aanwezig is. “Heel veel jongeren hebben er helemaal geen behoefte aan. Om echt de interesse voor cultuur en kunst op te wekken, kan er beter al op de basis-

school begonnen worden." (Rainer 23 jaar) Bij de respondenten die ik heb gesproken, was er nog geen sprake van kunst- en cultuuronderwijs op de basisschool. Toch geven ze allemaal aan dat ambitie hun heeft gebracht naar waar ze nu zijn. "Ik denk dat je sowieso in het leven ambitie nodig hebt om voor iets te gaan. Als je iets doet wat je maar even leuk vindt om te doen, dan moet je het niet doen nee. Maar dat is met alles zo." (Michael 20 jaar) Het is mogelijk, net als bij talenten, om de ambities te ontdekken. Maar volgens de jongeren is het al heel snel duidelijk wanneer iemand die wel of niet bezit. Erik geeft aan dat het bij jongeren op die leeftijd niet heel moeilijk is om de ambities voor kunst en cultuur te motiveren. "Ik denk wel dat je een ambitie ergens voor moet hebben, maar ik denk dat jongeren sowieso heel erg een bekendheidsambitie hebben. Dus dat het vele jongeren daardoor wel zou aanspreken. Dus je kan ze daarmee wel triggeren als je het echt wilt inzetten." (Erik 24 jaar) Het is volgens de jongeren mogelijk om als docent in te spelen op de kwaliteiten van de jongeren. "Op een gegeven moment zie je ook wel wie er meer wil en wil groeien. Die komen dan op een gegeven moment met initiatieven." (Laila 24 jaar) De rol van de docenten is dan ook het tweede punt dat alle respondenten als voorwaarde voor succes van een project aangeven.

De rol van de docenten

Bij de rol van de docenten gaat het er niet alleen om of ze goed zijn in hun eigen discipline, maar ook dat ze een goede houding hebben tegenover de leerlingen. "Als zij niet een goed team hadden, dan was het hem niet geworden. Dat is zo belangrijk. Er moet echt een klik zijn." (Sharif 22 jaar) De jongeren geven aan dat ze als gelijkwaardig werden beschouwd en dat dat heel waardevol was. "Deze die ik nu heb spreekt onze taal, gewoon een beetje straattaal weet je. Hij maakt grapjes met ons. Hij hoort er gewoon bij." (Rainer 23 jaar) De jongeren voelen zich serieus genomen. Naast de docenten geldt hetzelfde voor de medewerkers van de projecten. "Het bijzondere karakter van SW is de laagdrempeligheid. Er is geen duidelijke hiërarchie tussen docen-

ten en de jongeren.” (Mirjam Terpstra, projectleider Studio West) Het is belangrijk dat iedereen wordt gewaardeerd en dat er in eerste instantie een laagdrempelige sfeer aanwezig is. De belangrijkste rol die voor de docenten is weggelegd is die van het stimuleren. “Ja, je werd gestimuleerd om door te gaan. Je kreeg natuurlijk van links en rechts opmerkingen binnen SW. De docenten geven je tips en aanwijzingen van dit moet je beter doen. En dat ging je dan leren in SW of daarbuiten.” (Achmed 24 jaar)

Mirjam Terpstra geeft aan de het stimuleren de belangrijkste taak is voor de docenten: “De docenten zijn er ook voor om de jongeren een duwtje in de goede richting te geven of ze aan te moedigen ergens verder in te gaan.”

Voor het verloop van de verschillende stadia van talentontwikkeling is gebleken dat twee ingrediënten onmisbaar zijn. Ten eerste is dat het hebben van ambitie, maar het is mogelijk dat je pas later ontdekt dat je ergens een ambitie voor hebt. Een tweede voorwaarde is een goede rol van de docenten. Zij zijn degene die motiveren om te leren en te groeien.

Leermomenten voor de projecten

Een aantal respondenten noemt ook verbeterpunten voor de projecten. Deze zijn verschillend voor Studio West en Pal West. De jongeren van Studio West zijn over het algemeen zeer tevreden over de gang van zaken. De positieve punten richten zich hier vooral op de docenten en de vele mogelijkheden. Vier van de jongeren hebben aangegeven dat er geen verbeterpunten zijn voor Studio West. De overige vier jongeren hebben slechts kleine aanmerkingen en deze verschillen allemaal van elkaar. Samenvattend komen de aanmerkingen neer op het volgende: momenteel een te kleine ruimte, te weinig workshops en docenten. Eén respondent geeft aan dat er een te lange tijd aan een bepaald project is besteed. Daarentegen geeft een andere respondent aan dat er soms te korte perioden aan een bepaald project wordt gewerkt. De vrijheid binnen Studio West wordt vaak als positief punt

aangehaald, maar twee respondenten geven aan dat het soms iets te vrij is.

Over Pal West zijn de jongeren een stuk kritischer. Hierover geven drie van de vijf respondenten aan het te betwijfelen of het wel iets bijdraagt voor de doelgroep. "Als ik kijk naar de mensen die ik ken en die er ook wat mee hebben bereikt, dan zijn dat juist de kinderen die niet uit Osdorp komen." (Laura 21 jaar) Ofwel: "Het sluit niet aan bij een deel van de doelgroep." (Gino 21 jaar) Daarbij komt dat volgens de jongeren het heel belangrijk is dat er een vervolgtraject aanwezig is. Dit is wel bij Studio West het geval, maar niet bij Pal West. Alle vijf de respondenten vinden het jammer dat Pal West hier niets mee heeft gedaan. "Maar als je mensen een half jaar een kans geeft en daarna eigenlijk een soort van laat vallen en dat ze dan niks om handen hebben en niet iets hebben wat ze kunnen blijven creëren." (Laura 21 jaar) Ook geven drie respondenten aan dat veel jongeren met de verkeerde motivatie bij Pal West kwamen, namelijk omdat je er in de eerste twee jaar geld voor kreeg.

CONCLUSIE

De deelname aan Studio West en Pal West heeft een rol in het leven van de respondenten gespeeld. De projecten hebben de mogelijkheid geboden om talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Zelfs tien van de dertien jongeren hebben een vervolgopleiding gekozen die te maken heeft met hun 'talent'. Daaruit blijkt dat de projecten een juiste opstap zijn naar kunstopleidingen. Uit de verhalen van de jongeren is gebleken dat deelname aan Studio West en Pal West heeft bijgedragen aan verschillende competenties. Deze individuele en sociale competenties zijn voorwaarden voor, maar ook uitkomsten van actief burgerschap. Het zelfvertrouwen is vergroot, ze hebben zich kunnen ontplooiën, de empowerment is versterkt en bovenal voelden de jongeren zich thuis bij de projecten. Daarbij is het netwerk van de jongeren vergroot en versterkt en heeft het bijgedragen aan binding met vreemden. Belangrijke voorwaarden voor het ontwikkelen van je talenten

zijn volgens de respondenten: het hebben van ambitie en goede docenten. Deze twee ingrediënten kunnen ervoor zorgen dat de jongeren ook zelf een bijdrage geven aan de samenleving. Een voorbeeld hiervan is dat de jongeren zelf de rol van docent gaan vervullen. Ze geven op deze manier iets terug en zorgen zo voor een wederkerig element in het proces. Met hun docentschap moedigen ze een nieuwe lichtung aan tot creatieve participatie. Een manier van bijdragen is een creatieve bijdrage. Ontwerpen, muziek maken en theater opvoeren zijn voorbeelden van de creatieve bijdrage. Bovenal is een belangrijke vorm van een indirecte bijdrage het hebben van respect voor elkaar. Door deelname aan de projecten leren de jongeren zichzelf maar ook elkaar kennen. Dit heeft ook effect op het imago van Nieuw-West. De jongeren zijn met veel verschillende mensen in aanraking gekomen. Voor de jongeren uit andere stadsdelen heeft dit hun beeld beïnvloed over de jongeren uit Nieuw-West, maar omgekeerd is dit ook het geval. Het imago van het stadsdeel wordt zo vooral bepaald door de mensen die er wonen en komen. Het heeft namelijk geen invloed gehad op de mening over het uiterlijk van Nieuw-West. Men is het niet mooier of gezelliger gaan vinden. Tot slot valt te concluderen dat er aan de noodzakelijke voorwaarden van actief burgerschap is voldaan. Het is alleen niet vast te stellen of deze noodzakelijke voorwaarden ook voldoende voorwaarden zijn. De respondenten hebben nog een heel leven voor zich en in de toekomst kan hun leven er heel anders uit zien. Pas later kunnen we stellen of ze echt actieve burgers zijn geworden.

CONCLUSIE: TALENT GEVONDEN!

Al was het voor de meeste jongeren al jaren geleden dat ze hebben deelgenomen aan één van de projecten en was het in eerste instantie soms lastig om die tijd nog tot in detail te herinneren, één ding staat vast: alle jongeren waren zeer positief over hun deelname. Mijn doelstelling binnen deze scriptie was dieper hierop in te gaan en meer achtergrond van de jongeren te horen. Wat was er zo positief en waarom? En wat heeft dat bijgedragen aan

waar ze nu staan en mee bezig zijn? De antwoorden op onder andere deze vragen hebben bijgedragen aan het beantwoorden van de hoofdvraag: 'In hoeverre dragen de talentontwikkelingsprojecten in Nieuw West bij aan actief burgerschap van jongeren?'

De betekenis van burgerschap is door de tijd heen veranderd. Nu betekent actief burgerschap het meedoen aan de samenleving en daarvoor zelf ook de verantwoordelijkheid dragen (Tonkens 2009). Om dit te bewerkstelligen, is het noodzakelijk dat burgers over bepaalde competenties beschikken. Het is de taak aan de overheid om hierin te faciliteren. De inzet op talentontwikkeling is een voorbeeld van een dergelijk activeringsinstrument, met name voor de kwetsbare burgers. Dat gebeurt enerzijds vanuit het jeugdbeleid, anderzijds vanuit het kunst- en cultuurbeleid. In deze scriptie wordt ook het begrip creatief burgerschap gebruikt om het belang van creatieve participatie te onderstrepen (Matarasso 1997; Trienekens 2004).

Uit het theoretische en het empirische deel blijkt dat deelname aan Pal West en Studio West bijdraagt aan de individuele en sociale competenties van de jongeren. De projecten vergrootten hun zelfvertrouwen, empowerment, ontplooiing en thuis voelen. Daarnaast heeft deelname bijgedragen aan de ontwikkeling van een sociaal netwerk voor de jongeren. Er zijn nieuwe vriendschappen ontstaan, maar ook 'zwakke' banden zoals connecties die op professioneel gebied bijdragen. De jongeren zijn bij Studio West en Pal West in contact gekomen met allerlei mensen uit verschillende culturen en milieus. Dit heeft geleid tot meer onderlinge binding waarbij ook respect voor anderen een onderdeel is. Doordat deze competenties de voorwaarden zijn van actief burgerschap, dragen ze hier ook aan bij. De inbreng van de jongeren ligt hoofdzakelijk op het creatieve vlak. Dit kan op een directe manier, zoals lesgeven in een bepaalde discipline. Bijvoorbeeld Achmed die kickbokslessen voor kinderen uit de buurt verzorgt, of Rainer die zelf een tijdje als *peer educator* lessen op middelbare scholen heeft verzorgd. Ook worden er indirecte bijdragen geleverd. Puck

heeft bijvoorbeeld haar eigen kledinglijn en Gerome is werkzaam als grafisch vormgever. Dit zijn vormen van creativiteit. De uitkomst van hun creativiteit is nu publiek toegankelijk. Men kan kleding van Puck kopen of een logo door Gerome laten ontwerpen. Bovenal dragen deze jongeren hun kennis en creativiteit over op een nieuwe lichter jongeren.

De projecten zijn ook ingezet om het imago van Nieuw-West te verbeteren en daarbij binding met de wijk te creëren. Op dit punt is het niet eenvoudig om te zeggen of de projecten daaraan bijdragen. In ieder geval spreken de projecten de jongeren/kinderen uit Nieuw-West aan. Ongeveer 50 procent van de deelnemers aan beide projecten zijn de jongeren uit de buurt. Toch is gebleken dat er ook van buiten het stadsdeel veel belangstelling voor deelname was, waardoor de focus niet alleen op de plaatselijke jongeren ligt en hun binding met de wijk. Een interessante conclusie op dit gebied is dat de projecten juist wijkoverschrijdend zijn en jongeren uit de hele stad en soms zelfs van daarbuiten samenbrengen. Amsterdamse jongeren zijn niet zo buurtgebonden en misschien hoeft daarop ook niet te worden ingezet. De talentontwikkelingsprojecten laten zien dat het niet nodig is om in fysieke grenzen te denken; ze breken hiermee het mozaïek van de wijken open. Hoewel de projecten in Nieuw-West zijn gelegen, komen er jongeren vanuit de hele stad. Zij hebben verschillende achtergronden, maar eenzelfde ambitie. Hun deelname leidt dan niet direct tot binding met een wijk, maar wel tot binding met elkaar en is daarmee een voorbeeld van de kracht van zwakke banden (Granovetter 1973).

Rest nog vraag: hoe kunnen de talentontwikkelingsprojecten worden geplaatst in de historische context van het jongerenwerk? De projectleiders van Studio West en Pal West hebben aangegeven dat ze geen maatschappelijk project zijn en daarmee niet direct onderdeel van het jongerenwerk. Toch ontvangt Studio West subsidie vanuit de gemeente, bestemd voor jongerenwerk. Daarbij is er ook een samenwerking met het jongerenwerk. De projecten

zijn te zien als instrumenten voor het jongeren- en welzijnswerk, maar niet direct onderdeel ervan. Ze staan open voor alle jongeren van Amsterdam, met een nadruk op de verborgen talenten. In de traditie van het jongerenwerk is het te zien als een vorm van het open jongerenwerk. De projecten zijn een laagdrempelige ontmoetingsplaats voor jongeren. Daarbij dragen ze bij aan de participatie en vergroten hiermee het sociale netwerk, een van de prominente doelstellingen van het huidige jongeren- en welzijnswerk. Talentontwikkeling voldoet aan de kenmerken van jongerenwerk, maar in de praktijk zijn ze meer dan dit, omdat er ook daadwerkelijk talent wordt aanbeoordeld en ontwikkeld.

Kortom, creërende burgers zijn actieve en creatieve burgers en hun wederkerige inzet is niet gebonden aan een directe bijdrage. Daarbij heeft de deelname aan de projecten geleid tot een groter netwerk waardoor meer mensen bereikt en aangemoedigd worden om zelf een actieve en creatieve burger te worden. Pal West en Studio West hebben talenten gevonden en dragen bij aan de competenties voor actief burgerschap. De deelname zorgt dat er aan alle noodzakelijke voorwaarden voor actief burgerschap wordt voldaan, maar dat betekent niet dat de noodzakelijke voorwaarden ook voldoende zijn voor duurzaam burgerschap. De jongeren hebben immers nog een heel leven voor zich.

Nawoord

Een scriptie over talentontwikkeling en actief burgerschap gaat je niet in de koude kleren zitten. Op het moment van dit schrijven spoken de vragen die in deze scriptie centraal staan opnieuw door mijn hoofd, maar dan met betrekking op mijzelf. Ben ik een actieve burger? Waarom eigenlijk? Heb ik tijdens mijn studie mijn talenten ontdekt? En zo ja, heb ik ze wel genoeg ontwikkeld? Dan kom ik tot de conclusie dat ik het eigenlijk niet zo goed weet. Door deze gedachten ben ik mijn respondenten des te dankbaarder, want zij wisten het wel en kwamen met vele mooie antwoorden. Ook ben ik me bewust geworden van de invloed van mijn sociale netwerk voor de totstandkoming van deze scriptie. Gesprekken met vrienden, familie en mijn lief konden heerlijk relativerend zijn. De kracht van de sterke banden zal ik maar zeggen.

Toch zijn zwakke banden minstens zo belangrijk geweest en daarmee doel ik op de Stad BV, waar ik stage heb mogen lopen. Zij hebben mij van ruimte en inhoudelijk commentaar voorzien. Met name Jeroen Saris ben ik dank verschuldigd.

In deze scriptie komt ook het belang van docenten naar voren. Een goede docent weet je te motiveren en geeft je zelfvertrouwen. Dat was precies de rol van Ineke Teijmant. Ten slotte gaat mijn dank uit naar Imrat Verhoeven die mij als tweede begeleider van goede feedback heeft voorzien.

En dan is hij af en daarmee is er ook een einde aan mijn studententijd gekomen. Mijn respondenten stelde ik altijd als laatste de vraag: Hoe zie je jouw toekomst? Hoe afgezaagd die vraag ook klinkt, het leverde mooie en inspirerende antwoorden op. Hoe zie ik mijn toekomst? Ik weet het niet, maar ik kijk er naar uit.

Dank!

LITERATUUR

- Achterhuis, H. (1980) *De markt van Welzijn en Geluk*. Baarn: Ambo.
- Bryman, A. (2004) *Social research methods*, 2e editie. Oxford: University press.
- Boer, N. de, J. Duyvendak (2007) 'Welzijn en Welzijnswerk'. In: Duyvendak en Otto (red.), *Sociale kaart van Nederland*. Boom Onderwijs, pp 170-184.
- Dagevos, J. en J. Veenman (1996) 'Sociale netwerken en hun functionaliteit'. In: J. Veenman (red.), *Keren de kansen? De tweede-generatie allochtonen in Nederland* (p. 81-101). Assen: Van Gorcum.
- Delanty, G. (2000) *Citizenship in a Global Age*. Buckingham: Open University Press.
- Donker, J. (2007) *Goede Bedoelingen Genoeg: Jongerenbeleid, (brede) talentontwikkeling en urban arts in Amsterdam*. Maastricht: Stichting Loss bewegingswerkplaats.
- Drenth, M. & Zant, P. van der (2007). *Niet onder de korenmaat. Eindrapportage van een onderzoek naar talentontwikkeling op het gebied van kunst en cultuur in de provincie Drenthe*. Gouda: Bureau ART.
- Duyvendak, J. W. en M. Hurenkamp (red.) (2004) *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid*. Amsterdam: Van Gennep.
- Duyvendak, J.W. (2009) 'Thuisvoelen. Een korte introductie op drie artikelen'. *Sociologie* jaargang 5 (pp. 257-260).
- Ehlen, C. (2010) 'Duurzame onderwijsinnovatie: organische co-creatie met sociaal kapitaal'. *Journal of social intervention: Theory and Practice*. Vol. 19 issue 2.
- Frieling, M. A. (2008) *Een goede buur. 'Joint Production' als motor voor actief burgerschap in de buurt*. Proefschrift: Rijksuniversiteit Groningen.
- Graaf, P. van der & J.W. Duyvendak, (2009a) *Thuis voelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing. Een vergelijkend onderzoek naar de buurthechting van bewoners in Nederland en Engeland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

- Granovetter, M. (1973) 'The strength of weak ties'. *American Journal of Sociology* 78 (1): 1360- 1380.
- Groenendijk, J. M. de Groot en M. van der Grugten (2010) *Sociale Stijging: tussen droom en daad*. DSP groep Amsterdam: Platform Corpovenista.
- Grundy, J. & J. Boudreau (2008) 'Living with Culture: Creative Citizenship practices in Toronto'. *Citizenship Studies* Vol. 12. No. 4, August, 347-363.
- Heek, F. van (1968) *Het verborgen talent : milieu, schoolkeuze en schoolgeschiktheid*. Meppel: Boom.
- Hemker, A. & M. Deerenburg, (2007) *Pal West Modeatelier 1.0: co-creatie van uiteenlopende werelden*. Interne procesverslagen. Amsterdam
- Hoeven, M.J.A. van der (2006). *Voortgangsrapportage Cultuureducatie*. Brief aan de Tweede Kamer, 18 september 2006.
- Hoorik, I. van (2011) *(Hoe) werkt talentontwikkeling bij 'risicojongeren'?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Jeannotte, M.S. (2005). 'Just showing up: social and cultural capital in everyday life'. In: *Accounting for culture: thinking through cultural citizenship*, 124-145. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Kay, K (2000) 'Art and community development: the role the arts have in regenerating communities'. *Community development journal*: Oxford University Press, vol. 35 no. 4 oktober 2000 414 - 424.
- Kennedy, J (2009) 'Actief burgerschap in Nederland. Overpeinzingen van en Amerikaan'. In: Tonkens, E. *Tussen onderschatten en overvragen*. Amsterdam: SUN- Boom.
- Laarakker, K. (2007) 'Zicht op...talentontwikkeling en cultuureducatie'. Utrecht: Cultuurnetwerk Nederland.
- Lans, J. van der (2000). 'Vormen van moderniteit: CMV en culturele openheid'. In: M. Spierts (red.). *Werken aan openheid en samenhang. Een nadere verkenning van culturele en maatschappelijke vorming*. Maarssen: Elsevier.
- Matarasso, F. (1997) *Use or ornament? The social impact of participation in the arts*. London: Comedia.

- Matarasso, F. (2003) 'Smoke and Mirrors: A Response to Paola Merli's 'Evaluating the Social Impact of Participation in Arts Activities', *International Journal of Cultural Policy*. 9 (3): 337-346.
- Metz, J. (2011) 'Molensteen of groeidiamant? Over de waarde van Talentontwikkeling voor het jongerenwerk' In: Themanummer Cultuur + Educatie 30, *Informeel leren in de kunsten; theorie en praktijken*, p. 74-87.
- Nio, I., A.Reijndorp, en W.Veldhuis, (2008) *Atlas Westelijke Tuinsteden Amsterdam: De geplande en de geleefde stad*. Haarlem/Den Haag: Trancity en Van Eesteren-Fluck en Van Lohuizen Stichting.
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*. New York: Touchstone.
- Regenmortel, T. van (2008). *Zwanger van empowerment. Een uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg*. Eindhoven: Fontys Hogescholen.
- Sennett, R. (2000). *De flexibele mens. Psychogram van de moderne samenleving*. Amsterdam: Byblos Boeken.
- Swierstra, T, E. Tonkens (2008) *De beste de baas? Verdienste, respect en solidariteit in een meritocratie*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Trienekens, S. J. (2009) *Kunst in het hart van de samenleving*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tonkens, E. (2006) *De bal bij de burger. Burgerschap en publieke moraal in een pluriforme, dynamische samenleving*. Oratie Universiteit van Amsterdam.
- Tonkens, E. (2009) *Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende organisaties in de wijk*. Amsterdam: SUN-Boom.
- Tonkens, E. en M. Hurenkamp (2011) *De onbeholpen samenleving*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Verhoeven I. & M. Ham (2010) *Brave Burgers gezocht. De grenzen van de activerende overheid*. Amsterdam: Van Gennep.
- Winter, M. de (2011) *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.
- Zoonen, L. van (2004) *Media, cultuur en burgerschap. Een inleiding* Amsterdam: Het Spinhuis.

Rapporten:

Bestuursakkoord rijk en gemeenten (2007) *Samen aan de slag*

Coalitieakkoord 2010-2014 Nieuw-West. *Kansen bieden, talenten benutten*
Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (2008) *Kunstenplan 2009-2012*
Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Gemeente Amsterdam (2011) *Versterken door Verbinden* Kunst- en cultuurbeleid Nieuw-West 2011-2014. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Raad voor Cultuur (2007). *Innoveren, participeren! Advies agenda cultuurbeleid en culturele basisinfrastructuur*. Den Haag: Raad voor Cultuur.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2011) *Nieuwe ronde, nieuwe kansen. Sociale stijging en daling in perspectief*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Bijlagen

BIJLAGE 1 TOPICLIJST

algemene gegevens:

- Persoonsomschrijving: leeftijd, achtergrond, geslacht
- Beroep, opleiding
- Woonplaats NW?

Studio West:

- Hoe en waarom ben je terechtgekomen bij SW/PW?
- wat doe je/heb je gedaan bij SW/PW?
- hoe intensief ben je daar mee bezig (geweest)?
- Kun je vertellen hoe het in zijn werk gaat?
- Kun je de tijd dat je bij Pal West zat beschrijven? Wat waren positieve punten en negatieve punten?
- Wat vond je leuk van Pal West? Waarom?
- Hoe was/is het contact met de 'docenten'? Welke rol spelen zij voor jou?
- Waar hou je je momenteel mee bezig? Welke rol speelt Pal West hierin?

Talenten:

- PW/SW beogen bij te dragen aan het ontwikkelen en ontdekken van talenten. Is dat gelukt?
- Wat houdt talentontwikkeling volgens jou in?

- Heb je door SW/PW je talenten ontdekt?
- Is talentontwikkeling belangrijk volgens jou?
- Moet volgens jou iedere jongere kunnen meedoen (ambitie)?
- Gebruik je je talenten? Dankzij SW/PW?
- Denk je dat je talenten had ontdekt en ontplooid zonder SW/PW?

Netwerken:

- Heb je op en door SW/PW veel mensen ontmoet?
- Heb je nog veel contact met hen? Wat voor contact?
- Heb je vriendschappen opgebouwd? Of meer oppervlakkige contacten?
- Hebben je vrienden ook op SW/PW gezeten? Wonen zij in de buurt?

Levensloop:

- Waar ben je opgegroeid?
- Wat vond je als kind leuk/belangrijk? Wist je dat je talent had?
- Had je altijd al ambitie?
- Was je er vroeger al mee bezig. Wanneer is je interesse ontstaan? Hoe dan?
- Word je gestimuleerd door je familie? Doen broers/zussen ook zoiets?
- Wat is je gezinssituatie?

De buurt (Nieuw-West):

- PW/SW wil graag bijdragen aan een positieve beeldvorming van Nieuw-West. Lukt dat volgens jou?
- Wat vind je van jouw buurt? Heb je iets met NW?
- Heb je veel contacten in de buurt? Met wie?
- Voel je je thuis in de buurt? Waarom?
- Is er voor de jongeren veel te doen in Amsterdam? In Nieuw-West?
- Ken je meer talentontwikkelingsprogramma's in de buurt? In Amsterdam?
- Vind je het belangrijk dat er op het gebied van kunst en cultuur iets te doen is voor jongeren?
- Heb je het idee dat SW/PW een verbinding legt met de buurt? Waren er activiteiten die zich richtten op NW?
- Hebben vrienden en familie die niet hebben meegedaan iets gemist? Wat?
- Is PW/SW een toevoeging voor de buurt? Waarom?
- Vind je Nieuw-West een goede locatie voor PW/SW? Had je het liever op een andere plek in de stad? Waarom?

Stellingen (vanuit het beleid):

- Door mee te doen heb ik mensen ontmoet die ik anders nooit zou hebben ontmoet.
- Het zorgt dat ik me meer verbonden voel met de anderen.
- Ik voel me meer verbonden met de wijk door hier te zijn.

- Ik leer mijn talenten ontdekken.
- We worden gestimuleerd om naar de top te gaan en door te stromen.

Aanvullende vragen:

- Wie is je held/ voorbeeld
- Hoe zie je de toekomst?
- Hoe zou je leven er uit zien als je niet aan SW had meegedaan?

DANK!

BIJLAGE 2: RESPONDENTEN

	Leeftijd	Geslacht	Achtergrond	Stadsdeel	Opleiding
PAL WEST					
Laura	21	V	Nederlands/ Surinaams	Zuid	Hbo commerciële economie
Puck	21	V	Nederlands	Oost	Vwo (begint met kostuumontwerp)
Gino	21	M	Antilliaans	Centrum	Hbo drama Language school (Londen)
Madeleine	21	V	Nederlands	Oost	Vormgeven
Sharif	22	M	Marokkaans	West	Theateracademie
STUDIO WEST					
Achmed	24	M	Marokkaans	Nieuw-West	Mbo
Laila	24	V	Marokkaans	Nieuw-West	CMV; WO sociologie
Rainer	23	M	Surinaams	Zuidoost, Noord	Hbo filmen televisie
Gerome	25	M	Nederlands, Surinaams	Zuidoost	Mbo grafische vormgeving
Michael	20	M	Nederlands/ Indisch	Diemen, Centrum	Mbo mediacollege
Vaizel	25	M	Surinaams	Nieuw-West, Centrum	Mbo theaterschool
Erik	24	M	Nederlands	Centrum	Mbo mediacollege
Valerie	24	V	Nederlands, Surinaams	Zuidoost	Muziekopleiding Londen

ANDERE UITGAVEN VAN STICHTING DE DRIEHOEK:

Manuel Aalbers: *This is not America. Volkshuisvesting in New York City* (2001, 2007)

Sabine Meier: *Tussen leefstijl en wijkgedachte. Moderne en post-moderne denkbeelden over wonen en de herstructurering van naoorlogse wijken* (2006)

Maurits de Hoog: *Lange lijnen in Nieuw-West* (2007)

Mayke Zandstra: *Je oogst wat je zaait. Een onderzoek naar de verhoudingen tussen jongeren en omwonenden in het Zuidwest Kwadrant Osdorp* (2007)

John Flateau & Fred Martin: *Amsterdam & New York; learning from each other / Ieren van elkaar* (2008)

Thomas Spauwen: *In vijftig jaar kan veel gebeuren. Een schets van ervaringen van het wonen in de 'probleemwijk' Slotervaart* (2008)

Clemens de Olde: *De geest van het modernisme. Culturele invloeden op architectonische vormgeving* (2009)

Louis Firet: *Siberië in Amsterdam, Nieuw-West. Winter op de Sloterplas 1963* (2009)

Fred Martin [red.]: *Ze vroegen arbeid, er kwamen mensen. Levensverhalen van Marokkaanse migranten in Amsterdam* (2010)

Judith Elshout, Thomas Kampen en Ineke Teijmant [red.]: *Onverwachte verdienste. Over activering en zelfrespect in een veeleisende samenleving* (2012)

Kasper Kruihof, Jutta Wijmans en Ineke Teijmant: *Stedelijke Vernieuwing & Sociale Jaloezie. Onderzoek naar het thuisgevoel van oorspronkelijke bewoners in gescheiden werelden* (2012)

Muziek: (Jan-Paul van Spaendonck)

Nieuwwest 50 jaar (2002)

Nieuw-West II: Het monster van de Sloterplas (2006)

Live: Ze vroegen arbeid, er kwamen mensen (2012)

© 2013 Stichting de Driehoek

eindredactie en vormgeving: Fred Martin

UITGEVER:
STICHTING DE DRIEHOEK
COR HERMUSSTRAAT 41
1065HK AMSTERDAM
WWW.STICHTINGDRIEHOEK.NL

ISBN 978-94-90586-05-8

Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the Publisher.

TALENT GEZOCHT !

Studio West en Pal West zijn projecten in Amsterdam Nieuw-West die erop gericht zijn, jonge mensen bewust te maken van hun creatieve talenten en door de ontplooiing daarvan een positieve rol in de samenleving te gaan vervullen. Wat begint als vrijetijdsbesteding, wordt uiteindelijk wellicht een loopbaan en een manier om betrokken te zijn bij anderen.

Emma Obex, student stadssociologie aan de Universiteit van Amsterdam, vroeg jonge deelnemers aan deze twee programma's naar hun ervaringen. Hoewel deelnemers uit de gehele stad komen, ervaren de meesten juist de ligging in dit stadsdeel als waardevol. Onderlinge contacten zijn belangrijk voor hun toekomstige ontwikkeling. Een aantal van hen heeft zich, mede dankzij de projecten, ontwikkeld tot creatieve en betrokken burgers.

ISBN 978-94-90586-05-8

9 789490 586058 >